

Kompletterande hållbarhetsbedömning

Antagen av kommunfullmäktige 2017-12-07

Medverkande

Denna kompletterande hållbarhetsbedömning tillhör Översiktsplan 2026, reviderad aug 2017, och har tagits fram på uppdrag av Västerås stad. Hållbarhetsbedömningen har genomförts av Tyréns AB med Emma Colleen Moberg som uppdragsansvarig. Jennifer Engström och Emelie Gyllenbreider har varit handläggare. I arbetet har även följande personer från Tyréns deltagit: Kristin Fahlberg (klimat, transporter och energi), Elin Norman, naturvärden, hushållning med mark, rekreation och friluftsliv), Daniel Nilsson (kulturell hållbarhet), Nina Lindfors (social hållbarhet), Marie Kågström (hälsa), Cristina Fryklind (Vatten), Robin Svensén (ekonomiska hållbarhet), Intern granskning har utförts av Ylva Nilson och Annelie Helmfrid.

Den reviderade översiktsplanen , antagen av kommunfullmäktige 2017-12-07, består av följande handlingar:

- Västerås översiktsplan 2026 med utblick mot 2050
- Allmänna intressen
- **Kompletterande hållbarhetsbedömning**
- Hållbarhetsbedömning, antagen 2012-12-06
- Samrådsredogörelse, aug 2017
- Utlåtande efter utställning, 2017-11-14

Kartor och dokument som hänvisas till går att finna under www.vasteras.se/op

VÄSTERÅS STAD

Västerås översiktsplan 2026 - med utblick mot 2050, revidering antagen 7 dec 2017

Medverkande: Planarbetet har bedrivits i projektform. Företrädare för stadens förvaltningar och bolag har medverkat i projektgruppen. Arbetet har letts av en styrgrupp, vars ordförande varit Per Johansson (t.o.m juni 2016) och Håkan Svärd, stadsledningskontoret. Projektledare har varit Ingrid Legrell Crona, stadsbyggnadsförvaltningen.

Översiktsplanen är upprättad av stadsbyggnadsförvaltningen genom Ingrid Legrell Crona (projektledare), Anna Jägvald (biträdande projektleddare), Selma Nylander (layout), Jenni Kullinger (grafik) och Anders Carlström (kartor).

Hållbarhetsbedömningen är upprättad av Tyréns AB på uppdrag av Västerås stad.

Illustrationer: Tobias Flygar, Studio Flygar

Fotografier: Stadsbyggnadskontoret där inget annat anges.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	4
2	ÖVERSIKTSPLAN OCH ALTERNATIV	6
3	KLIMAT, TRANSPORTER OCH ENERGI.....	11
4	NATURVÅRDEN, HUSHÅLLNING MED MARK SAMT FRILUFTSLIV OCH REKREATION.....	16
5	VATTEN	19
6	HÄLSA.....	22
7	SOCIAL HÅLLBARHET	25
8	KULTURELL HÅLLBARHET	31
9	EKONOMISK HÅLLBARHET.....	35
10	AVSTÄMNING MOT MILJÖKVALITETSMÅL	38
11	SAMLAD BEDÖMNING	42
12	REFERENSER.....	44

1 INLEDNING

1.1 BAKGRUND – BEHOV AV REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

"Västerås Översiktsplan 2026 med utblick mot 2050" antogs av kommunfullmäktige 2012. Det är Västerås samhällsbyggnadsvision och anger övergripande mål och inriktning för den fysiska utvecklingen av hela kommunen både på kort och lång sikt. Planhandlingen beskriver kommunens avsikter och strategier för utveckling av den fysiska miljön i Västerås tätort, i serviceorterna och på landsbygden.

Enligt plan- och bygglagen ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen och en översiktsplan ska genomgå en aktualitetsprövning varje mandatperiod. Västerås översiktsplan genomgick en aktualitetsprövning under 2016. Kommunfullmäktige konstaterade att översiktsplanen i huvudsak är aktuell men att en revidering av utvalda delar skulle genomföras. Syftet med revideringarna var att uppdatera planen och förtydliga strategierna utifrån det kontinuerliga arbete med översiktsplanering som har pågått sedan 2012. Revideringen medförde att översiktsplanens hållbarhetsbedömning från 2012 behövde kompletteras.

1.2 HÅLLBARHETSBEDÖMNING SYFTE, GENOMFÖRANDE OCH KOMPLETTERING

Till Västerås översiktsplan finns en hållbarhetsbedömning som beskriver i vilken utsträckning planen förväntas medverka till eller motverka en utveckling som är hållbar ur ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt perspektiv. Omfattningen är således större än i en miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken och PBL men innehåller även de delar som enligt lag ska ingå i en sådan. Syftet med hållbarhetsbedömningen är att integrera hållbarhetsfrågorna i planeringen, vilket främjar en hållbar utveckling. Dokumentet belyser aspekter där planen på ett betydande sätt antingen kan bidra till eller motverka en hållbar utveckling. Bedömningen genomfördes av Tyréns AB på uppdrag av Västerås stad parallellt med framtagandet av planen.

Denna rapport är en komplettering till *Hållbarhetsbedömning (2012)* och fokuserar endast på att bedöma de delar av översiktsplanen som har ändrats. Rapporten bör därför läsas tillsammans med *Hållbarhetsbedömning (2012)*. Bedömningarna i denna rapport baseras på *Västerås översiktsplan 2026 med utblick mot 2050, reviderad november 2017*.

Kompletteringen har utgått från underlagsmaterial som tillhandhållits av Västerås stad. Nya planeringsunderlag som är godkända och/eller antagna har vägts in i bedömningen. En förteckning över underlagsmaterial finns sist i referenslistan i detta dokument.

1.3 SAMRÅD

Samråd med länsstyrelsen om avgränsning av hållbarhetsbedömningens komplettering genomfördes i december 2016. Då föreslogs samma avgränsning och omfattning av hållbarhetsaspekterna som användes i befintlig Hållbarhetsbedömning från 2012.

1.4 AVGRÄNSNING

1.4.1 ASPEKTER OCH NIVÅ

En hållbar utveckling av kommunen bygger på ett samspel mellan ekologisk, social, kulturell och ekonomisk hållbarhet. I bedömningen hanteras dessa fyra dimensioner av hållbarhet. Inom varje dimension hanteras aspekter som har en tydlig koppling till utvecklingen av den fysiska miljön som kommunen har rådighet över och som beskrivs i översiktsplanen. Många hållbarhetsfrågor påverkas i stor utsträckning även av andra faktorer, till exempel nationella lagar och regler, den ekonomiska utvecklingen globalt, nationella investeringar och samhällsutvecklingen i stort.

En översiktsplan är kommunens avsiktsförklaring och strategiska dokument för utvecklingen av den fysiska miljön i kommunen. Planen är inte juridiskt bindande utan är vägledande vid till exempel upprättande av fördjupade översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser samt vid prövning av bygglov, liksom när kommunen eller andra myndigheter fattar andra beslut som rör mark- och vattenanvändningen i kommunen. Att bedöma konsekvenser av en

översiktsplan kan således göras endast på en övergripande nivå, utifrån de intentioner och riktlinjer för fysisk planering som framhålls i planen.

Revideringen av översiktsplanen bedöms inte ge anledning till att ändra bedömningen av vilka miljöaspekter som är betydande för planen som helhet. Den reviderade översiktsplanen jämförs med gällande översiktsplan och de delar som inte förändrats i den reviderade översiktsplanen kommer inte att bedömas.

Här följer den avgränsning av miljöaspekter som utfördes för hållbarhetsbedömningen av gällande översiktsplan och som fortfarande är aktuell:

EKOLOGISK HÅLLBARHET

- Klimat, transporter och energi, inklusive klimatanpassning
- Naturvärden, hushållning med mark, samt friluftsliv och rekreation
- Vatten
- Hälsa (vilket här omfattar de miljömedicinska aspekterna buller, luftkvalitet och risker)

SOCIAL HÅLLBARHET

- Jämlikhet och integration
- Trygghet i fysisk miljö
- Hälsa (i vid bemärkelse) och välbefinnande

KULTURELL HÅLLBARHET

- Kulturmiljö- och landskapsvärden
- Identitet och stolthet

EKONOMISK HÅLLBARHET

- En växande stad
- Västerås i regionen
- Arbetsmarknad och näringsliv i kommunen

1.4.2 GEOGRAFISK AVGRÄNSNING

För de flesta aspekter är den geografiska avgränsningen av hållbarhetsbedömningen densamma som avgränsningen av översiktsplanen, det vill säga kommungränsen, men ibland kan bedömningen följa naturliga gränser i landskapet. När det gäller klimat (utsläppen av växthusgaser) är konsekvenserna globala. I bedömningen beaktas endast de utsläpp som sker i Västerås. Utsläpp som sker på annan plats, till följd av till exempel konsumtion i Västerås, beaktas inte.

1.4.3 TIDSMÄSSIG AVGRÄNSNING

Avgränsningen i tid är densamma som för planen, det vill säga i första hand till år 2026 med utblick mot 2050. I denna kompletterande Hållbarhetsbedömning bedöms konsekvenserna av den reviderade översiktsplanen fram till 2026 och 2050 samlat. När det gäller framtida klimatförändringar berörs även tiden fram till år 2100.

2 ÖVERSIKTSPLAN OCH ALTERNATIV

2.1 FÖRÄNDRINGAR I REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

Västerås översiktsplan 2026, med utblick mot 2050 (2012) (hädanefter benämnd översiktsplan (2012)) har reviderats och följande förändringar har arbetats in i översiktsplanen *Västerås översiktsplan 2026 med utblick mot 2050, reviderad november 2017* (hädanefter benämnd översiktsplan (2017)). Utöver beskrivna revideringar och förändringar kvarstår det som beskrivs i Hållbarhetsbedömningen från 2012).

HÅLLBARA VÄSTERÅS

Översiktsplanen har kompletterats med ett tydligare mål om vad planeringen ska bidra till i Västerås. Översiktsplanen ska visa hur Västerås utvecklas till en hållbar kommun att vara stolt över och där människor känner att allt är möjligt. Västerås kommun ska vara en attraktiv och hållbar kommun. Mer specifikt betyder det att i Västerås ska invånarna erhålla jämlika förutsättningar, tillit i både nära relationer som till lokalsamhället och samhällsfunktionerna i stort samt känna framtidstro. Västerås kommun ska värna om människors rätt till utbildning, bostad och arbete samt motverka diskriminering och exkludering. Vattnet, jorden, luften och ekosystemen ska skyddas samt ett ansvar över hur energikällorna användas ska finnas. Materiella och mänskliga resurser hushållas med utifrån ett samhällsekonomiskt, långsiktigt och generationsövergripande perspektiv. I Västerås har kulturutbudet stor bredd vilket möjliggör möten, ger möjligheter att utveckla nya tankar och uttrycka sig kreativt. I den hållbara utvecklingen är handlingskraft, öppenhet, samarbete och nyfikenhet ett naturligt inslag.

HÖGRE BEFOLKNINGSTILLVÄXT FRAM TILL 2050

Befolkningsutvecklingen de senaste åren pekar på att Västerås stad kan växa till 200 000 invånare redan före 2050. Den reviderade översiktsplanen ska möjliggöra en befolkningstillväxt motsvarande 230 000 invånare i Västerås stad år 2050. Översiktsplanen har därmed fått en planeringsinriktning för att Västerås ska fortsätta utvecklas som en attraktiv regionstad.

Planeringsinriktningen innebär att Västerås står inför ett omfattande stadsbyggande med fler bostäder, arbetsplatser, bra parker, lekplatser, attraktiva offentliga miljöer, rekreation och friluftsliv, idrott och kultur samt en välfungerande service med bland annat förskolor och skolor. Studier behöver utföras kring olika scenarier för stadsutveckling för att planera hur en framtida hållbar bebyggelsestruktur kan se ut efter 2026. Först efter att dessa studier genomförs kan slutsatser dras om i vilka riktningar staden ska växa och vilka möjligheter till fortsatt stadsutveckling inom den redan byggda staden som finns. Även om nya områden för utveckling på sikt pekas ut ska översiktsplanens strategier för en hållbar utveckling gälla.

Kommunens markägande är centralt för att nå en bra utveckling då det skapar möjligheter för kommunen att ha rådighet över den framtida markanvändningen och när olika utvecklingssteg ska tas, utifrån ett helhetsperspektiv. Markreserven är inte tillräcklig i dagsläget utan kommunen behöver äga mer mark och därmed aktivt förvärva mark i hela kommunen.

Det pågår arbete med utredning om framtidens kollektivtrafik vilken ska samordnas med utredningen om framtida stadsutveckling/utbyggnadsstrategi.

FÖRÄNDRADE STRATEGIER FÖR EN HÅLLBAR UTVECKLING I VÄSTERÅS STAD

Strategierna från översiktsplan (2012) har utvecklats och förändrats i översiktsplan (2017). Strategierna har kompletterats med utförligare beskrivningar av strategierna samt konkreta exempel på vad strategierna innebär för att de ska bli lättare att tillämpa. Till exempel så är en av innebörderna med strategin *Kulturarv och utveckling i samklang* att utveckla och tillgängliggöra värdefulla kulturmiljöer för västeråsarna och besökare och för den nya strategin *Resurshushållning och klimatanpassning* är en av innebörderna att livsmedels- och energiproduktion prioriteras på brukningsvärd mark. Strategierna har i vissa fall integrerats i varandra. De största förändringarna i strategierna som utförts i översiktsplan (2017) är:

- Strategin *Bygg staden inåt* har ändrats till *Balanserad komplettering*

- *Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar* är en ny strategi som förtydligar arbetet med social hållbarhet.
- *Kulturliv ger staden karaktär* har bytt namn till *Kulturliv ger attraktivitet* som tydligare lyfter kulturens betydelse för människor.
- *Grön och blå identitet* är en ny strategi som omfattar naturmiljövärden och deras betydelse för biologisk mångfald, rekreation och ekosystemtjänster, både i staden och på landsbygden.
- Stärkt landskapsvärdena har delats upp och lagts in i *Grön och blå identitet* och *Kulturarv och utveckling i samklang*.
- *Kulturarv och utveckling i samklang* har fått ett bredare innehåll och omfattas av delar från *Stärkt landskapsvärdena*.
- Strategin *Hushålla med naturresurser* har kompletterats med frågor kring klimatanpassning, teknisk infrastruktur och avfallshantering och har bytt namn till *Resurshushållning och klimatanpassning*.
- *City - mötesplats* för alla har bytt namn till *Levande innerstad*, har en större geografisk avgränsning (ej fastställd ännu) och har bearbetats utifrån vad som kommit fram i projektet "Tyck om din innerstad".

NYA PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR FÖR VÄSTERÅS HAMN

Kommunstyrelsen godkände 2013 en handlingsplan för Västerås hamn. Handlingsplanens förslag rörande hamnens utveckling innebär att planeringsförutsättningarna i denna del av staden har förändrats. Effektiva transporter och logistiksystem ökar i betydelse, vilket ställer mycket stora krav på transportinfrastrukturen. I utredningen *Program för trafikslagsövergripande infrastruktur för gods* har denna handlingsplan identifierats som nödvändig för stadens utveckling kring regionala godstransportfrågor. En fördjupning av översiktsplanen som omfattar Västerås hamn och Hacksta väntas bli klar under slutet av år 2017 eller början på år 2018. Den tar sitt avstamp i *Utvecklingsplan för Västerås hamn* (2015) och ska ange en långsiktig inriktning för utvecklingen av hamnen och övriga verksamheter med behov av närhet till flera trafikslag. Hamnområdet anses vara en viktig förutsättning för framtida markanvändning.

Hamnen behöver göra stora anpassningar i hamnbassäng, kajer och hamnytor för att fartygen ska kunna anlöpa, angöra och godset hanteras. För att hela kedjan ska fungera är det viktigt att anslutande landinfrastruktur anpassas så att godset effektivt kan komma till och från hamnarna.

Västerås hamn är av riksintresse för sjöfart enligt Sjöfartsverkets beslut 2001. Staden har fortsatt inga invändningar mot det men konstaterar att den avgränsning av riksintresset som tidigare gjorts blivit inaktuell med hänsyn till hamnens utveckling.

VÄSTERÅS I REGIONEN

Västerås stad har kompletterat översiktsplanen i de delar som avser regional infrastruktur och prioriterade relationer. Västerås strävar efter ett ökande utbyte med kringliggande kommuner för boende, arbete, utbildning, kultur och idrott. En långsiktigt hållbar tillväxt förutsätter att det ökande resandet sker med kollektiva kommunikationer där järnvägen utgör stommen i ett storregionalt system.

Den reviderade översiktsplanen lyfter fram förstärkt järnvägskapacitet på sträckan Stockholm-Oslo och orterna däremellan, mellanmarknaden. Med ytterligare två spår kommer det att skapas förutsättningar för en snabbare tågförbindelse och mark kommer för det att reserveras när underlag finns framme. En förbindelse mellan Dingtuna och Kvicksund har utretts sedan 1980-talet och det har framkommit ny information om sträckningen. Förbindelsen skulle förstärka pendlingsmöjligheterna mellan Eskilstuna och Västerås. Hållbarhetsbedömningen omfattar *inte* de nya spåren (eftersom markanspråk ännu inte redovisats), utan beskriver endast *förbindelsens* betydelse för hållbar utveckling.

Väg 56 ska bli mötesfri och med ökad kapacitet, hela vägen från Gävle till Norrköping (via Västerås).

Planen har även kompletterats med en beskrivning av samverkansprojektet, *4 Mälarstäder*, som har etablerats mellan kommunerna inom Mälardalen, Eskilstuna, Västerås, Enköping och Strängnäs. Projektet syftar till att stärka samarbetet, i regionen samt arbeta med långsiktiga utvecklingsfrågor.

VÄSTERÅS TÄTORT – STADEN

Västerås stad har i översiktsplanen reviderat kommunens planeringsinriktning för att göra det möjligt att möta en befolkningsökning som motsvarar 230 0000 invånare 2050. Det motsvarar byggande av totalt 40 000 bostäder till 2050. Det är möjligt att bygga 18 000 bostäder i tätorten i nu pågående eller antagna fördjupade översiktsplaner, planprogram och detaljplaner.

Utöver det beskriver den reviderade planen uppdateringar av hur stadens pågående planer utvecklats:

- Kvastbruket i norra delen av Västerås utgör en förbindelselänk mellan staden och Hökåsen. Området är i översiktsplanen (2012) utpekade som ett område med både bostäder och verksamheter. En ny detaljplan för utveckling av området med endast verksamheter har nyligen antagits, varför en blandad stadsdel inte längre är aktuell.
- Tunbytorpsområdet är relativt glest bebyggt och möjligheter finns att utveckla området med fler verksamheter (inte bostäder).
- Hackstaområdet utvecklas till ett logistikcentrum till Västerås hamn och arbete pågår med en fördjupning av översiktsplanen för Västerås Hamn och Hacksta
- E18 förbinds med Hackstaområdet via Västerleden. Västerledens förlängning söderut studeras i pågående översiktsplanarbete för Västerås Hamn och Hacksta där en anslutning mot Sjöhagsvägen prioriteras.
- Behov av ytterligare mark för verksamheter finns i östra delarna av Västerås. Kommunstyrelsen beslutade 31 maj 2017 om ett uppdrag att ta fram en handlingsplan för mark och lokaler för näringslivet där både förslag på nya områden och möjligheter att utveckla befintliga verksamhetsområden kommer att beröras.

SERVICEORTER OCH LANDSBYGD

I den reviderade översiktsplanen har Västerås stad förtydligat innebörden av översiktsplanens intentioner för byggande på landsbygden. Planen inkluderar riktlinjer och hur de ska tillämpas i byggnadsnämndens arbete för byggande på landet. Riktlinjerna syftar till att vid all lokalisering verka för en god mark- och resurshushållning och godkändes av byggnadsnämnden i september 2014, se beskrivning i Översiktsplan (2017).

Översiktsplanen (2017) har en positiv syn på byggande på landsbygden under förutsättning att bebyggelsen får en lämplig lokalisering och att husens utformning och placering anpassas till det omgivande landskapet. Utveckling av serviceorterna prioriteras.

Komplettering av befintliga byar/grupper av hus föredras framför spridd bebyggelse. En ortsanalys för Skultuna har genomförts.

Arbete med att ta fram en ortsanalys och en handlingsplan för Kvicksund pågår tillsammans med Eskilstuna kommun. Pågående arbete tas *inte* med i hållbarhetsbedömningen.

2.2 FÖRÄNDRINGAR I ÖVERSIKTSPLANENS REDOVISNING AV ALLMÄNNA INTRESSEN

Bilagan Allmänna intressen (augusti 2017) har reviderats och bearbetats med hänsyn dels till ändrad lagstiftning och att nya planeringsunderlag tagits fram, dels efter inkomna synpunkter under samråd och utställning.

BOSTADSFÖRSÖRJNING

Bostadsbyggande har sedan översiktsplan (2012) lyfts in som allmänt intresse i plan- och bygglagen och utgör en tydlig koppling mellan planläggning och det kommunala behovet av bostadsförsörjning. I det arbetet har Västerås stad tagit fram program riktlinjer och handlingsplan som ska tillämpas i att utveckla bostadsbeståndet på ett resurseffektivt sätt inom kommunen. Programmet antas av kommunfullmäktige varje mandatperiod och handlingsplanen antas för en tvåårsperiod.

NATUR- OCH KULTURMILJÖ

I bilagan Allmänna intressen (augusti 2017) har texterna i avsnittet Natur- och kulturmiljö uppdaterats. Beskrivningen av naturvårdens värdekärnor har utvecklats och en beskrivning av hur kommunens olika underlag inom naturmiljö förhåller sig till varandra har tillkommit. En översiktlig beskrivning av kulturmiljövärden i kommunen har också lagts till.

Planeringsunderlag som har uppdaterats är:

- Länsstyrelsen har antagit en ny Naturvårdsplan 2015 samt tagit nytt beslut om strandskydd. Ändringen i strandskyddet innebär i princip inga förändringar för översiktsplanen.
- Landskapskaraktärsanalys för Västmanlands län som färdigställdes 2012.
- Projekt för att få bättre kunskap om vattenanknutna kulturmiljövärden längs Svartån. Syftet är att det ska användas som underlag i planering av utpekade fiske och naturvårdsrestaurerande åtgärder.
- Reviderad handlingsplan för natur- och kulturmiljön (2017). Planens syfte är att tydliggöra, systematisera och effektivisera kultur- och naturarbetet i Västerås stad. Revideringarna innebär att mål och åtgärder har strukturerats om för att vara relevanta, uppdaterade och uppföljningsbara.
- Arbeta pågår med en ny grönstrukturplan och beräknas skickas ut för samråd våren 2018. Denna ingår inte hållbarhetsbedömningen av den reviderade översiktsplanen (2017).

KLIMAT-, MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

Nedan listas uppdateringar och kompletteringar i bilagan Allmänna intressen (november 2017), beträffande klimat-, miljö, hälsa och säkerhet:

- Miljökvalitetsnormer (Vattenmyndighetens åtgärdsprogram, december 2016)
- Klimatanpassning (Ny handlingsplan och åtgärdsprogram 2016–2019)
- Risk- och sårbarhetsanalys (Samlar flera tidigare avsnitt. Senaste Risk och sårbarhetsanalys för Västerås stad godkänd 2016)
- Utomhusluft (Ny handlingsplan från 2013 med omformulerade riktlinjer)
- Dricksvatten (Uppdaterad beskrivning av vattenskyddsföreskrifter)
- Farligt gods på järnväg (Riktlinjer är uppdaterade och kompletterade)
- Översvämningsrisker (Nya riktlinjer för lägsta grundläggningsnivå vid Mälaren från Länsstyrelsen Västmanland)
- Skyfall (Skyfallskartering från SMHI finns tillgängligt)
- Ett varmare stadsklimat (Nytt avsnitt)
- Trafik- och verksamhetsbuller (Nya förordningen, SFS 2016:216 samt 2017:359, med riktvärden för bullernivåer från trafik vid bostadsbyggnad)
- Riktlinjer kopplade till riksintresset totalförsvarets militära del (endast i text tidigare)

RIKSINTRESSEN

Utöver redaktionella förändringar i texten har följande förutsättningar för riksintressen ändrats i den reviderade översiktsplanen (2017):

- Västerås stad förtydligar att de inte har några invändningar mot riksintresse för trafikslagen, men konstaterar att det kan finnas anledning att se över avgränsningarna runt riksintresse sjöfart med anledning av ny kunskap kring utvecklingen av hamnområdet och Hacksta. Hållbarhetsbedömningen tar hänsyn till funktionen av hamnen och riksintresset för sjöfart.
- Under 2016 infördes riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning. Det omfattar anläggningsdelar för produktion av dricksvatten vid Hässlö och Fågelbackens vattenverk, inklusive infiltrationsområden samt distributionsanläggningar. Anläggningarna är ett sammanhängande intresse för att säkra en god vattenkvalitet och tillgång för Västerås. Staden har inga invändningar. Mälaren som förutsättning för vattenförsörjningen och dess vattenkvalitet behandlas i Vattenplanen.

2.3 NOLLALTERNATIV

Nollalternativet innebär att gällande översiktsplan inte revideras. Eftersom den hållbarhetsbedömning (2012) som utförts för gällande översiktsplan även är en konsekvensbedömning av nollalternativet kommer någon ny bedömning av nollalternativet inte att tas fram i kompletteringen av hållbarhetsbedömningen. Andra alternativ har inte varit aktuella.

3 KLIMAT, TRANSPORTER OCH ENERGI

3.1 FÖRÄNDRINGAR I REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

REVIDERINGAR I PLANDOKUMENTET

- I strategin *Resurshushållning och klimatanpassning* har klimatanpassning lyfts fram som en fråga som berör många verksamheter inom samhällets olika sektorer och genom medveten planering kan samhällets/Västerås sårbarhet minskas.
- Vidare har flera strategier (*Enkelt att gå och cykla, Kollektivtrafiken som ryggrad, Kreativt näringslivsklimat, Attraktiv regionstad, Balanserad komplettering*) förtydligats och beskriver hållbart resande både för person och godstransporter med stort fokus på kollektivtrafik samt cykel och gång för persontransporter.
- *Grön och blå identitet* är en ny strategi som bland annat syftar till att utveckla gröna områden för klimatanpassade åtgärder.
- Den stora förändringen för *Klimat, transporter och energi* är den nya planeringsinriktningen om 230 000 invånare till 2050 istället för 200 000 invånare i översiktsplanen (2012). Ytterligare 30 000 invånare innebär behov av ökade ytor både för hem, arbete och service men även ökat transportbehov och transportinfrastruktur.
- Väg 56 ska bli mötesfri och få ökad kapacitet hela vägen från Gävle till Norrköping (via Västerås).
- Västerås vill ta del av "mellanmarknaden" mellan Stockholm-Oslo (vilket är en av de största i Europa när det gäller persontransporter) genom en järnväg som medger restider ner mot 2,5 timmar med stopp i nodstäderna. Idag sker utbytet till största delen med flyg. Endast funktionen av den ökade järnvägskapacitet bedöms.
- Fördjupat planeringsarbete för Västerås hamn och Hackstaområdet.
- Regional samverkan inom *4 Mälarstäder* kring hållbart transportsystem, modern infrastruktur, fungerade arbetspendling, minskad och effektiviserad energianvändning.
- Riktlinjer för byggande på landsbygden har kompletterats sedan översiktsplanen (2012) där kompletterande av befintliga byar/grupper av hus föredras framför spridd bebyggelse är av betydelse för området *Klimat, transporter och energi*.
- Västerås översiktsplan (2017) beskriver mål från Klimatprogram 2017–2020 som antagits av kommunfullmäktige.

ÖVRIGA RELEVANTA UPPDATERINGAR OCH KOMPLETTERINGAR

- Handlingsplan för klimatanpassning i Västerås 2016–2019 antogs av kommunfullmäktige i mars 2016
- Skyfallskartering finns framtaget
- Program för trafikslagsövergripande godsinfrastruktur
- Översvämningsrisker (nya riktlinjer för lägsta grundläggningsnivå vid Mälaren)
- Trafikplan 2026
- Ny renhållningsordning inklusive avfallsplan för Västerås stad antagen och gäller 2014–2019
- Pågående arbete med att ta fram en ny regional avfallsplan

3.2 BEDÖMNINGSGRUNDER

Bedömningsgrunderna från *Hållbarhetsbedömning* (2012) gäller fortfarande men har i vissa fall förändrats eller förtydligats genom nya eller uppdaterade planeringsunderlag vilket redovisas nedan.

Klimatprogram 2017–2020

Nytt klimatprogram har antagits av kommunfullmäktige. Klimatprogrammet har det övergripande målet att skapa åtgärder och insatser för att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader. Bland annat ska:

- Utsläppen av växthusgaser i Västerås år 2020 ha minskat med mer än 60 % per invånare jämfört med 1990.
- De samlade utsläppen av växthusgaser år 2030 har minskat med 80 procent per invånare jämfört med 1990.
- År 2040 ska de samlade utsläppen av växthusgaser per invånare i Västerås vara nära noll (i praktiken 85 % lägre än 1990).

Trafikplan 2026, strategidel

- Övergripande mål är att färdmedelsfördelningen per invånare förändras: resandet med cykel ökar med 20 %, kollektivtrafiken med 70 % och bilresorna med 15 % till 2026 (jämfört med år 2011). (Förutsätter planeringsinriktning om 200 000 invånare 2050).

Program för trafikslagsövergripande godsinfrastruktur

- Långsiktigt hållbara och trafikslagsövergripande godsflöden.
- Västerås är storregionens självklara godsnav som en internationellt och nationellt viktig nod för trafikslagsövergripande godstransporter.
- Tillsammans med närliggande kommuner erbjuder Västerås hållbara transportlösningar.
- I Västerås finns den tillgänglighet som näringslivet efterfrågar vad gäller transport av gods.

Handlingsplan för klimatanpassning i Västerås 2016–2019

- Västerås målbild är att 2050 är Västerås kommun anpassad för de klimatförändringar som väntas 2150. Arbetet med att uppfylla målbilden leder indirekt till att staden kan dra nytta av klimatförändringens positiva konsekvenser och minimera framtida olyckor, händelser och kostnader kopplade till klimatförändringarna.

Renhållningsordning inklusive avfallsplan 2014–2019

Ny renhållningsordning inklusive avfallsplan har antagits och gäller 2014–2019 vilken ska:

- Skapa förutsättningar för en kontinuerlig avfallsplaneringsprocess och fortsätta arbetet i riktning mot en hållbar utveckling.
- Formulerat mål för avfallshanteringen inom områdena avfallets mängd och farlighet, resurshållning, hälsa och miljö, ekonomi, service och kvalitet, mark och utrymmen samt nedskräpning.

Regional avfallsplan

Tillsammans med alla tolv medlemskommuner arbetar VafabMiljö kommunalförbund med att ta fram en ny regional avfallsplan som ska:

- Fastställa mål och åtgärder för hur avfallets miljöpåverkan ska minska.
- Översyn av återbruken på grund av brist på utrymmen.

Utredning om framtidens kollektivtrafik

Region Västmanland och Västerås stad arbetar med en utredning om framtidens kollektivtrafik som bland annat ska utreda hur kollektivtrafiken ska utvecklas i takt med en växande befolkning. Resultatet från utredningen kan användas i det rullande översiktsplanarbetet och de kunskaper samt riktlinjer som erhålls kan arbetas in i nästa revidering av översiktsplanen alternativt i en ny översiktsplan.

3.3 KONSEKVENSER AV REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

I stort kvarstår den bedömning för Klimat, transport och energi som beskrivs i Hållbarhetsbedömning (2012). Nedan listas de förändringar eller kompletteringar i den reviderade översiktsplanen som medfört nya eller förändrade bedömningar.

Många förändringar från översiktsplanen (2012), som har beskrivits ovan, är av mindre omfattning och bidrar inte till några nya eller reviderade bedömningar från Hållbarhetsbedömning (2012).

MÖJLIGA POSITIVA KONSEKVENSER

Översiktsplanen (2017) beskriver att fossila bränslen ska fasas ut ur den lokala energiproduktionen av el och värme till 2020 till förmån för 100 % förnybara och återvunna bränslen. Det medför ytterligare minskade utsläpp av växthusgaser vilket är positivt för klimatbelastningen.

Om landsbygd och serviceorter förstärks med sammanhängande bebyggelse kan det bidra positivt till ett bättre underlag för kollektivtrafiken på landsbygden, men kanske även för underlag för fjärrvärme. Det kan ge möjlighet till mer klimatneutrala transporter och minskad energianvändning.

I översiktsplan (2017) har det förtydligats hur resande med kollektivtrafik samt gång och cykel ska prioriteras i stadsplaneringen vilket ger möjlighet till mer klimatsmarta transporter och minskad energianvändning. Det som saknas är hur kollektivtrafik och cykel ska bibehålla eller öka sina marknadsdelar med en ökad befolkningstillväxt men en utredning om framtidens kollektivtrafik pågår som förhoppningsvis kommer ge svar på det.

Den nya regionala samverkan inom *4 Mälarstäder* kan ha möjligheter att bidra till en positiv utveckling för Västerås hållbara resande.

Även om inga i realiteten (praktiska/fysiska) förändringar tillkommit i den reviderade översiktsplanen vad det gäller klimatanpassning till ett förändrat klimat har Västerås kommun genom utredningar, planer, handlingsprogram och riktlinjer inom klimatanpassningsområdet stärkt sina förutsättningar och möjligheter att möta och hantera ett framtida förändrat klimat till exempel höjda vattennivåer i Mälaren, skyfall och varmare stadsklimat vilket synliggjort och förstärkt klimatanpassningsfrågorna i översiktsplanen.

Idag fraktas gods på väg som egentligen borde kunna gå på järnväg på grund av att det finns en kapacitetsbrist och bärighet på järnvägen. Om Bergslagspendeln uppgraderas så kan överflyttning ske från väg till järnväg. Konsekvensen av planen för Bergslagspendelns gods- och persontransporter medför en överflyttning av persontransporter från bil till järnväg samt för godstransporter från lastbil till järnväg. Planen är positiv för såväl energianvändningen som klimatpåverkan. Godstransporterna förväntas öka till följd av en förväntad befolkningsökning och ökningen behöver kunna använda ett mer klimatsmart alternativ än en ökning av lastbilstrafiken. En uppgradering är även en viktig komponent till en ökad andel sjöfart.

Det arbetas i dagsläget med att ta fram en regional avfallsplan tillsammans med alla tolv medlemskommuner. Den regionala avfallsplanen ska innehålla mål och åtgärder för hur avfallets miljöpåverkan ska minska vilket är positivt. Enligt översiktsplan (2017) finns planer att utöka den befintliga rötningsanläggningen inom Gryta avfallsanläggning för att ytterligare kunna tillvarata resurserna i avfallet och möta en ökad efterfrågan på biogas.

MÖJLIGA NEGATIVA KONSEKVENSER OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Med den nya planeringsinriktningen om 230 000 invånare år 2050 följer ett ökat energi- och resursbehov på grund av ökat behov av bostäder, arbetsplatser, service och transporter. Översiktsplanen visar inte hur detta behov ska tillgodoses med undantag för bostäder. Följden blir att den ökade befolkningen riskerar att motverka de mål som Västerås stad satt upp för energi, transporter och klimat.

En ökad befolkning mängd ger också ett större behov av uppvärmning. Så även om målet om 100 % förnybara bränslen i el- och fjärrvärmeproduktionen nås, medför befolkningsökningen ett ökat energibehov och resursbehov som behöver tillgodoses. Det framgår inte tydligt i översiktsplanen (2017) hur det ska hanteras och riskerar därför bidra till negativa konsekvenser för klimat, transporter och energi.

Genom att bygga ut väg 56 till en mötesfri väg och öka kapaciteten hela vägen från Gävle via Västerås till Norrköping skapar det möjligheter för mer bilresande, framförallt arbetspendlande. Ombyggnaden medför en minskning av start-stopp och köbildning vilket medför ett jämnt trafikflöde i jämn hastighet. Utbyggnaden kan dock motverka målet om ett hållbart resande i Västerås och bidra till negativa konsekvenser som ger ett ökat energibehov och därmed ökad klimatpåverkan.

ÄNDRING DÄR KONSEKVENSERNA ÄR SVÄRBEDÖMDA

Konsekvenserna av planen att ta del av mellanmarknaden mellan Stockholm och Oslo genom utbyggd järnväg är svår att bedöma. Idag sker persontransport mellan Stockholm och Oslo främst med flyg. Om planen förverkligas så borde klimatbelastningen minska utifrån ett nordiskt perspektiv men det medför också ett ökat resande i Västerås kommun, något som medför ökad energianvändning och därmed också troligtvis en ökad klimatbelastning.

3.4 FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING OCH FORTSATT ARBETE

Nedan beskrivs Hållbarhetsbedömningens (2012) identifierade förslag av fortsatt arbete och hur Västerås stad har arbetat med dessa:

- Hållbarhetsbedömningen (2012) föreslog att en prioritering bland utbyggnadsområden kan bidra till att säkerställa att service, kollektivtrafik, gång- och cykelstråk med mera, kan byggas ut i samma takt som bostäderna. För att det också ska vara samhällsekonomiskt gynnsamt kan man behöva koncentrera bostadsbyggande och utökad kollektivtrafik till vissa orter åt gången. Västerås stad har genomfört en enkel uppföljning av bostadsbyggandet mellan 2013 och 2015. Resultatet visar att huvuddelen av tillkommande bostadsbebyggelse har lokaliserats spritt över hela tätorten Västerås och en mindre del har förlagts till serviceorter och landsbygd.
- Västerås stad har genomfört kollektivtrafiksatsningen *Smartkoll* där Västerås stad bland annat har utvecklat ett nytt busslinjenät, sedan augusti 2013, i både Västerås tätort och förorter med ledorden "enklare, oftare, snabbare". De nya linjenäten omfattar långa trafikdygn, hög turtäthet samt både stads- och servicelinjer mellan bostadsområden och servicehus. Uppföljningen av *Smartkoll* redovisar att detta medfört ett ökat bussresande.
- Risk- och sårbarhetsanalysen från 2012 föreslogs ligga till grund för kommunens fortsatta planarbete. Västerås stad genomför Risk- och sårbarhetsanalyser regelbundet och den senaste godkändes av kommunfullmäktige i mars 2016. Riktlinjerna i den reviderade översiktsplanen har dessutom uppdaterats utifrån Länsstyrelsens rekommendationer (2015-03-04) för lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse vid Mälaren.
- Hållbarhetsbedömningen (2012) lyfte fram vikten av att planera för en fungerande infrastruktur för framtidens fordon och drivmedel. Västerås stad har tagit fram en handlingsplan för fossilfria fordon som antogs i juni 2016. Handlingsplanen syftar till att öka andelen fordon som drivs med fossilfria bränslen. Handlingsplanen innehåller åtgärder inom de fyra områdena fordonsbestånd, upphandlade resor och transporter, information samt laddstationer för elbilar.

FÖRSLAG PÅ FORTSATT ARBETE

- Det är viktigt att utöver att öka möjligheterna och tillgängligheten till resande med kollektiva- och resurseffektiva transporter även se över och arbeta med att minska behovet av resande exempelvis genom att arbeta för ett transportsnålt samhälle.
- Med den nya planeringsinriktningen är det viktigt att Västerås kommun planerar för och tillgodoser det ökade energibehovet som en ytterligare ökade befolkning medför utan att därmed öka påverkan på klimatet. Det gäller både för energianvändningen i den

fysiska bebyggelsen (uppvärmning, hushållsel, verksamhetsel) men även för transporter. Särskilt viktigt är att behovet tillgodoses utifrån aspekter som hög energieffektivitet, låg klimatbelastning och resurseffektivitet.

- För att möta utmaningarna med att utveckla Västerås till en mer hållbar kommun, behöver kommunen inte bara stärka upp redan befintliga planer och strategier utan även komplettera med riktlinjer som tydligare styr mot ett hållbart Västerås och anger prioriteringsordning när mål- och intressekonflikter uppstår. Till exempel konkurrensen om markanvändning.

4 NATURVÄRDEN, HUSHÅLLNING MED MARK SAMT FRILUFTSLIV OCH REKREATION

Förutsättningar och en beskrivning av nuläget för ämnesområdet ges i Hållbarhetsbedömning 2012. Mälaren med öar och produktiva odlings- och skogsbrukslandskap är utmärkande för Västerås kommuns naturvärden. Stadsdelsskogarna och grannskapsparkerna har stor betydelse både för biologisk mångfald och för vardagsrekreation i tätorten.

4.1 FÖRÄNDRINGAR I REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

REVIDERINGAR I PLANDOKUMENTET

- Förändrade planeringsförutsättningar med ökat antal invånare/bostäder
- Förändringar i strategi *Resurshushållning- och klimatanpassning*. Befintlig strategi som nu omfattar även klimatanpassning, teknisk infrastruktur och avfallshantering.
- Ny strategi *Grön och blå identitet*
- Förtydligande av intentioner för byggande på landsbygden och komplettering hur riktlinjer ska tillämpas i byggnadsnämndens arbete (gällande områden med höga landskapsvärden och jord- och skogsbruksmark).

ÖVRIGA RELEVANTA UPPDATERINGAR OCH KOMPLETTERINGAR

- Naturvårdsplan 2015, Länsstyrelsen i Västmanland län
- Reviderad handlingsplan för natur- och kulturmiljö, 2017
- Balanseringsprinciper för natur- och kulturvärden i samband med exploatering och samhällsbyggnad, 2015
- Landskapskaraktärsanalys för Västmanland
- *Pågående*: En ny grönstrukturplan för Västerås tätort och serviceorterna

4.2 BEDÖMNINGSGRUNDER

Bedömningsgrunder för området kvarstår i stort sett enligt Hållbarhetsbedömning 2012. Miljöbalkens 3 samt 4 kap. anger grundläggande bestämmelser för hushållningen med mark- och vattenområden, samt skyddandet av specifika naturvårdsområden inom nationalparker, riksintressen, Natura 2000- och Ramsar-områden. Andra bedömningsgrunder som kvarstår är Västerås miljöprogram (2005), vilket anger mål och inriktningsmål för hur natur- och kulturtillgångar ska säkerställas och vidareutvecklas samt Västerås grönstrukturplan (2004) i vilken områden med höga rekreations- och biologiska värden pekas ut.

Förändringar och tillkommande bedömningsgrunder sedan Översiktsplan (2012) är att det i Västerås kommun numera finns 19 naturreservat, sedan Vinnsjömosse tillkom 2014. En uppdaterad naturvårdsplan antogs av Länsstyrelsen Västmanland 2015 vilken syftar till att kartlägga de naturvårds- och friluftsvärden som inte är officiellt skyddade. Handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås (2010) som konkretiserar mål från miljöprogrammet i åtgärder uppdaterades 2017.

Kommunfullmäktige antog 2015 *Balanseringsprinciper för natur- och kulturvärden i samband med exploatering och samhällsbyggnad*. Principerna bygger på en trestegsmetodik där man vid planering av exploatering i första hand ska undvika värdefulla natur- och/eller kulturmiljöområden. Om det inte är möjligt ska i andra hand skador minimeras. I tredje och sista hand ska skador kompenseras.

4.3 KONSEKVENSER AV REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

MÖJLIGA POSITIVA KONSEKVENSER

De förändrade planeringsförutsättningarna med ytterligare 30 000 invånare till år 2050, ökar också antalet bostäder som planeras. Beroende på var och hur dessa tillkommande bostäder byggs kan det få möjliga positiva eller negativa konsekvenser för naturvärden, hushållning med mark samt friluftsliv och rekreation. Komplettering och omvandling ska till största delen ske inom den befintliga byggda staden. En tät stad kan skapa möjlighet att minska andelen naturmark som behöver tas i anspråk för bostäder, service och transporter. Med bevarade grönområden och förbättrad tillgång till dessa skapas förutsättningar för närrekreation och andra ekosystemtjänster. Grönområden skapar och förstärker till exempel ekosystemtjänster som luftrening, bullerdämpning, vattenreglering, matproduktion, pollinering samt utbildning och kunskap. Med gröna värden bevarade i den täta staden minskar risken att staden blir en ekologisk barriär i landskapet. Den tillkomna Naturvårdsplanen 2015 har möjlighet att utgöra ett bra underlag för att fortsätta skydda och bevara även de formellt oskyddade naturvärdena i kommunen. De antagna balanseringsprinciperna för natur- och kulturmiljövärden stärker också ekologins betydelse i samhällsplaneringen.

Den största andelen av ny bebyggelse ska tillkomma genom omvandling av exempelvis äldre industriområden och storskaliga gaturum. Att tillgängliggöra den typen av mark för användning som bostäder, arbetsplatser, mötesplatser och gröna områden kan öka andelen mark med värden för rekreation och samtidigt hushålla med befintlig mark med höga naturvärden.

Den utvecklade strategin *Resurshushållning och klimatanpassning* stärker sambanden mellan naturresurser och klimatanpassning vilket kan bidra till en förbättrad helhetssyn på naturvärden. Den nya strategin *Grön och blå identitet* stärker synen på landskapets naturmiljövärden i form av grönska och vatten, och de resurser de utgör. Strategin nämner specifikt att ekosystemtjänster ska tas tillvara och utvecklas, att ytor för odling ska skapas och att gröna områden ska utvecklas för klimatanpassade åtgärder. Denna typ av planer bidrar till att skapa gröna ytor med flera funktioner, vilket är bra för att utnyttja markresurser effektivt.

De kompletterande riktlinjerna för byggande på landet kan förenkla vid exploatering i serviceorterna samt stärka prioriteringen att jordbruks- och skogsmarker ska bevaras. Strategin *Resurshushållning och klimatanpassning* förtydligar även att livsmedels- och energiproduktion ska prioriteras på brukningsvärd mark

MÖJLIGA NEGATIVA KONSEKVENSER OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

När Västerås växer med ökat antal invånare inom den redan byggda staden är det viktigt att inte bara se till att grönområden finns inom ett visst avstånd utan även se till andelen grönyta per boende. Parker och grönområden som delas av allt fler invånare, kan förlora vissa rekreativvärden som lugna oaser och slitage på naturvärdena kan öka. Enligt grönstrukturplanens mål ska 50 m² när- och grannskapspark och 50 m² stadsdelsskog/central park finnas tillgänglig per invånare. I många områden uppnås inte det målet idag och ytterligare bebyggelse i det befintliga kan göra det svårare att nå målet.

Precis som i tidigare översiktsplan (2012) anges att jordbruks- och skogsmark ska undvikas för bebyggelse men detaljplanering gör ändå anspråk på dessa marktyper på flera ställen. De kompletterande riktlinjerna för byggande på landet kan som beskrivet förenkla vid exploatering i serviceorterna samt stärka prioriteringen att jordbruks- och skogsmarker ska bevaras. Samtidigt som formuleringen i riktlinjerna fortfarande möjliggör till stora delar att jord- och skogsbruksmark kan bebyggas i anslutning till serviceorterna. I kommunen som helhet kan det få den negativa konsekvensen att jord- och skogsbruksmarken minskar.

Planeringsidealet komplettering med ny bebyggelse inom den redan byggda staden ger inte per automatik en hållbar stad. Flera aspekter måste inkluderas för att skapa en stad som ger minimerad påverkan på sin omvärld och utgör en god levnadsmiljö för sina invånare. Tätare stadskärnor kan skapa förändrade mikroklimat, värmeöar, bidra till ljusföroreningar och ökat buller som påverkar både djur och människor. En grön infrastruktur bidrar genom ekosystemtjänster till att motverka flera av dessa möjliga negativa konsekvenser. Det är därför viktigt att ambitionen om att utveckla de gröna värdena även bidrar till att stärka en mångfald av

ekosystemtjänster och inte enbart upplevelsebaserade, till exempel vid val av placering, växtsorter och skötselplaner.

En tät och yteffektiv stad riskerar att minimera områden som kan anses mindre värdefulla ur samhällsekonomisk eller social synvinkel, men som i en stad innehar höga ekologiska värden. Exempelvis utgör äldre bangårdar, upplagsplatser och andra ruderatmarker ofta goda levnadsmiljöer för fåglar och pollinerare. Med ett utökat helhetstänk kring gröna värden och ekosystemtjänstanalyser kan markers fulla värden förstås och vid behov kompenseras. Hållbarhetsbedömningen från 2012 nämner att det i fortsättningen är viktigt att arbeta med kommunens grönstrukturplan vilket har påbörjats och ett förslag beräknas skickas ut för samråd våren 2018.

Sedan översiktsplanen 2012 har det i några verksamhetsområden skett, eller beskrivs ske, vissa förändringar såsom i Hackstaområdet och Kvastbruket. Förändringarna kan ge effekter på naturvärden, hushållning med mark och rekreation i varje enskilt fall men är inte av sådan genomgripande karaktär att de förändrar några generella slutsatser av Hållbarhetsbedömning (2012).

4.4 FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING OCH FORTSATT ARBETE

Hållbarhetsbedömningen (2012) formulerade tre förslag till uppföljning och fortsatt arbete; Att tydligare ange riktlinjer för etableringen där redan ianspråktagna områden bör utnyttjas, att arbeta med en tydlig utbyggnadsordning även för bostadsområden, samt att föreslagna ortsanalyser bör genomföras och ligga till grund för orternas utveckling, där täthet bör eftersträvas.

Strategin *balanserad komplettering* gäller såväl bostäder som verksamheter. En särskild "kompletteringsstrategi" förbereds just nu i kommunen vilken ska konkretisera flera av översiktsplanens strategier och belysa hur en framtida hållbar bebyggelsestruktur ska se ut med bostäder, arbetsplatser, grönområden, skolor, idrottsplatser med mera. Ortsanalys för Skultuna har genomförts och ortsanalys för Kvicksund pågår, i en process som präglas av dialog med Kvicksundborna. I kommande ortsdialogprojekt ska utvecklingsmöjligheterna för serviceorterna identifieras. Projektet ska fokusera på livsmiljön, på att synliggöra de värden som finns, behov av utvecklade insatser samt boende och verksammas tankar om framtiden. Som underlag för fortsatt utvecklingsarbete kan därefter möjligheterna till komplettering med ny bebyggelse utredas, kulturmiljövärdena dokumenteras eller andra utvecklingsinsatser initieras. En särskild analys av gröna värden i serviceorterna har utförts inom ramen för arbetet med en ny grönstrukturplan.

FÖRSLAG TILL FORTSATT ARBETE

- Prioritera arbetet med strategier för att samordna bostadsbyggande med bibehållen grönytetillgång, samt hur gröna kvaliteter och ekosystemtjänster i bebyggelsen ska kunna bevaras och förbättras.
- Undersöka kommunens roll i ett större regionalt grönstrukturperspektiv. Precis som för arbets- och bostadsmarknadsfrågor så är grönstruktur- och markanvändningsfrågor lämpliga att se utanför kommunens gränser, exempelvis inom samarbetet *4 Mälarstäder*, där en gemensam utvecklingsplan ska tas fram.
- Planera för hur Klimatavtalet från Paris kan omsättas i praktiken, till exempel genom att integrera planering för kolsänkor i markanvändningsfrågor. En kolsänka kan exempelvis vara skog som binder koldioxid från atmosfären.
- Följa upp hur riktlinjerna för byggande på landet används i praktiken, för att säkerställa andel skogs- och jordbruksmark i takt med utbyggnad.

5 VATTEN

5.1 FÖRÄNDRINGAR I REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

REVIDERINGAR I PLANDOKUMENTET

- Den reviderade översiktsplanen innebär en ny planeringsinriktning att möta en befolkningsökning som motsvarar 230 0000 invånare i Västerås stad 2050.
- *Grön och blå identitet* är en ny strategi som omfattar natur- och kulturmiljöer både i staden och på landsbygden. "Grönska och vatten har stor betydelse för invånarnas livskvalitet och hälsa. De gröna och blåmiljöerna bidrar till att staden anpassas bättre till ett förändrat klimat; grönska ger svalka i ett allt varmare klimat och kan även ta emot ökade nederbördsmängder"
- Avgränsningarna av riksintresse för sjöfart kan behöva justeras för att anpassa till ny kunskap och utvecklingen i hamnområdet och Hacksta för att tillgodose framtida anspråk på mark- och vattenområden.
- Under 2016 infördes riksintresse för anläggningar för dricksvattenförsörjning och är därför nytt i översiktsplanen (2017). Det omfattar vattenverken och inte dricksvattenresurserna men Havs- och vattenmyndigheten redogör i sitt beslut (2016-09-16) för risker och hot även mot den yt- och grundvattentäkt som förser anläggningen med råvatten och som är en förutsättning för riksintressets långsiktiga nyttjande. Mälarens roll behandlas istället i Vattenplanen.
- Nya planeringsförutsättningar för Västerås hamn. En fördjupning av översiktsplanen som omfattar Västerås hamn och Hacksta väntas bli klar under början av 2018.

ÖVRIGA RELEVANTA UPPDATERINGAR OCH KOMPLETTERINGAR

- Vattenplan (2012) beskriver hur vattenresurserna ska skyddas och utvecklas för att nå god status. Ytterligare omarbetning under 2017 utefter Vattenmyndighetens åtgärdsprogram som kom i december 2016.
- VA-policy och VA-utvecklingsplan (2013) för Västerås stad. Dokumenten syftar till att förbättra vattenmiljön och kartlägga nya verksamhetsområden samt tydliggöra krav på fastighetsägare utanför verksamhetsområden. Om det är tekniskt och ekonomiskt samt miljömässigt rimligt ska avloppsfrågan lösas genom lokala kretslopp.
- Dagvattenpolicy och handlingsplan för dagvattenhantering (2014). Syftet är att hantera föroreningar från dagvatten vid källan innan det når Mälaren.
- Behovet av att skydda enskilda vattentäkter som används av mindre grupper av fastigheter ska utredas.
- Möjligheten till ett nytt råvattenintag har utretts i Vattenplan (2012) och anläggandet av nytt råvattenintag finns med i Mälarenergis investeringsplanering. Placering och funktion är inte beskrivet och därför bedöms endast funktionen av denna i Hållbarhetsbedömningen.
- Risk- och sårbarhetsanalyser för Västerås kommun genomförs kontinuerligt. Den senaste godkändes av kommunstyrelsen i mars 2016.

5.2 BEDÖMNINGSGRUNDER

Bedömningsgrunder var i förra hållbarhetsbedömningen (2012) avgränsade till de som berör vattenförvaltning enligt EU:s vattendirektiv och detsamma gäller för hållbarhetsbedömning (2017).

5.3 KONSEKVENSER AV REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

MÖJLIGA POSITIVA KONSEKVENSER

Sedan översiktsplanen (2012) antogs har ett nytt riksintresse för anläggningar för vattenförsörjning tillkommit. Riksintresset förstärker värdet av Mälaren som vattenresurs, vilket ligger utanför riksintresset, eftersom ytvattnet till anläggningarna tas från Mälaren. Det är positivt att anläggningsdelar för dricksvattenförsörjningen i Västerås får ett lika starkt värde som möjliga konkurrerande riksintressen för transporter till exempel utbyggnad av vägar och järnväg. Det kan även bidra till att skydda det nya råvattenintaget som utretts och ingår i Mälarenergis investeringsplanering inom samma del av Västeråsviken som det befintliga intaget.

Den nya strategin *Grön och blå identitet* kan underlätta möjligheterna att värna de multifunktioner som grönska och vatten har i samhället, gentemot annan markanvändning. Som exempel nämns att gröna områden ska utvecklas för klimatanpassade åtgärder. Det ger positiva konsekvenser för vattenkvaliteten och många ekosystemtjänster såsom buffertzoner vid skyfall och översvämningar, minskad övergödning och utjämning av mikroklimat.

Flera nya planer och policys som berör vatten, VA och dagvatten har tillkommit under 2013 och 2014. Det ger förbättrade möjligheter att hantera vattenfrågor tidigt i planeringen, vilket bidrar till positiva konsekvenser för vattenmiljön och vattenförsörjningen i Västerås.

Att riksintressestatusen hos vattenförsörjningens anläggningar belyses i översiktsplanen ger även det förbättrade möjligheter att skydda vattenförsörjningen redan i planeringsskedena. Strategier och åtgärder i detta tidiga skede ger överlägset bättre och mer kostnadseffektiva skydd än åtgärder i senare skeden när viktiga förutsättningar kan vara låsta. Detta bidrar till positiva konsekvenser för Västerås stad och möjliggör en stabil och robust dricksvattenförsörjning för samhället och dess invånare.

Översiktsplanen (2017) lyfter fram att Vattenplanen (2012) ska revideras med hänsyn till Vattenmyndighetens åtgärdsprogram vilket ger stöd för prioriteringen av det arbetet. Detta skapar förutsättningar för positiva konsekvenser för vattenmiljön.

Den utvecklade texten kring den kommunala risk- och sårbarhetsanalysen ger stöd för fortsatt arbete med klimatanpassning och vattenrelaterade planeringsfrågor och skapar möjligheter för positiva konsekvenser.

MÖJLIGA NEGATIVA KONSEKVENSER OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Översiktsplan (2017) beskriver riksintresset för Västerås stads dricksvattenanläggningar relativt kortfattat. Det kan medföra att Mälaren som förser anläggningen med råvatten och som är en förutsättning för riksintressets långsiktiga nyttjande inte ges tillräcklig uppmärksamhet i översiktsplanarbetet och att nödvändiga åtgärder i den fysiska planeringen uteblir. Det kan bidra till förutsättningar som skapar negativa konsekvenser och det är därför viktigt att hänsyn tas till nödvändiga åtgärder i den fysiska planeringen som gynnar Mälaren.

För att skydda nyttjandet av anläggningarna, behöver det ske aktsam planeringen av fortsatt grustäktverksamhet i Badelundaåsen liksom vid prövning av ändrad markanvändning som berör åsen. Det finns riktlinjer i Översiktsplanen (2017) som bland annat skyddar grundvattentillgången i åsarna och möjligheten till konstgjord infiltration i Badelundaåsen.

Översiktsplanen (2017) identifierar att det finns ett behov av att utreda dricksvattnets skyddsbehov för ett antal större enskilda vattentäkter där kommunen har ansvar enligt Vattenmyndighetens åtgärdsprogram. Det finns en åtgärd för det i Vattenplanen som Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen har ansvar för och arbete med utredningen pågår. Resultatet av arbetet kan bli framtagande av lokala föreskrifter eller inrättande av vattenskyddsområden. *Allmänna intressen* (2017) beskriver vattenskyddsområdet för del av Mälaren och Badelundaåsen, som inrättades 2011.

De nya planeringsförutsättningarna med en befolkning om 230 000 personer innebär att en ökad mängd avloppsvatten ska tas om hand. Redan i den förra hållbarhetsbedömningen (2012) angavs att det finns en risk att översiktsplanen medför negativa konsekvenser för

vattenkvaliteten och övergödning i Mälaren. Med de nya planeringsförutsättningarna ökar risken för utsläpp av näringsämnen och det behöver finnas kapacitet för det inom kommunens avloppsreningsverk, vattenparker, våtmarker och dagvattenhantering. Ett kontinuerligt arbete pågår med VA-tjänster för att uppnå myndigheternas krav.

5.4 FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING OCH FORTSATT ARBETE

Nedan beskrivs Hållbarhetsbedömningen (2012) identifierade behov av fortsatt arbete och hur Västerås stad har arbetat med dessa:

- Hållbarhetsbedömningen (2012) identifierade ett behov av skydd av fler vattentäkter där kommunen har ansvar, även reservvattentäkter, och se över befintliga vattenskyddsområden. I vissa fall kan det vara motiverat att utöka befintliga skyddsområden. Västerås stad har antagit en nödvattenplan och påbörjat arbete med reservvattenplanering. Bland annat har en sammankoppling med Surahammar genomförts och samarbeten med Eskilstuna och Enköping har påbörjats.
- Peka ut fler potentiella nya våtmarker. Planering av vattenparker har påbörjats i enlighet med Översiktsplanen 2012.
- Stärk skyddet av Badelundaåsen så att uttag av naturgrus eller förorenande verksamheter på åsen omöjliggörs.

FÖRSLAG TILL FORTSATT ARBETE

- Utveckla beskrivningen av riksintresset för att tydliggöra nödvändiga åtgärder för att skydda vattenresurserna i den fysiska planeringen. Det är viktigt att inte glömma bort att det långsiktiga nyttjandet av riksintresset för vattenförsörjning är beroende av råvattenresurserna.
- Samla frågor om vattenskyddsområden (både enskild och allmän vattenförsörjning), som kommunen ansvarar för, i översiktsplanen för att försäkra en säker vattenförsörjning för alla kommunens invånare.
- Prioritera effektiva åtgärder som exempelvis våtmarker och vattenparker för att minska utsläpp av näringsämnen som påverkar övergödningen i Mälaren.
- Revidera VA-utvecklingsplanen (2013) med hänsyn till de nya planeringsförutsättningarna med en befolkning på 230 000 personer.
- Utreda den potentiella konflikten mellan riksintresset *Vattenförsörjning* i relation till riksintresset för *Trafikslagen*.
- För att kunna följa upp arbetet inom vattenfrågan, behövs en beskrivning av fler aspekter inom vattenområdet för att ta hand om vattnets multifunktioner för grönnska och samhället. I det fortsatta planeringsarbetet kan frågor kopplat till vattenparker/dagvattenparker, robusthet vid skyfall (dels så kallade buffertområden, dels mängd och kvalitet på dagvatten), översvämningar (effekter av klimatförändringar) och vattnets ekosystemtjänster vara viktiga aspekter.

6 HÄLSA

Detta kapitel behandlar miljömedicinska aspekter på hälsa såsom buller, luftkvalitet och olycksrisk. Övriga aspekter på hälsa i en vidare betydelse redovisas i avsnitt 7.4.

6.1 FÖRÄNDRINGAR I REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

REVIDERINGAR I PLANDOKUMENTET

- Förändrade planeringsförutsättningar med ökat antal invånare.
- Längre framskridna planer för utveckling Västerås hamn och Hacksta, flytt av reningsverk med mera.
- Ändrad inriktning alternativt aviserar att inriktningen gällande funktionsblandning mellan verksamheter och bostäder kan förändras i vissa områden, till exempel Kvastbruket och Tunbytorp – Tunbytorpsområdet.

ÖVRIGA RELEVANTA UPPDATERINGAR OCH KOMPLETTERINGAR

- Bostadsbyggande har lyfts in som allmänt intresse i plan- och bygglagen
- Trafikplan 2026, strategidel (antagen 2014)
- Förordning (2015:216) inklusive ändringar (2017:359) om trafikbuller vid bostadsbyggnader
- Västerås stads handlingsplan för utomhusluft (Antagen av kommunfullmäktige den 5 december 2013)
- Övriga revideringar avseende klimat, miljö hälsa och säkerhet som allmänt intresse, bl.a. kompletterande riktlinjer för farligt gods på järnväg, regler om säkerhetsavstånd och risk- och sårbarhetsanalyser.

6.2 BEDÖMNINGSGRUNDER

Bedömningsgrunderna för luft kvarstår enligt förra hållbarhetsbedömningen, det vill säga miljökvalitetsnormer för kvävedioxid, kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar (PM10 och PM2,5), bensen, kolmonoxid, ozon, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. Sedan översiktsplan (2012) har kommunfullmäktige antagit en ny handlingsplan för utomhusluft. Handlingsplanen syftar till att säkerställa en god luftkvalitet. En av strategierna handlar om att stärka kopplingen till stadsplanering för att redan där bevaka luftfrågor och förebygga problem. Som verktyg i planeringen har bland annat en emissionsdatabas sammanställts och en "riskområdeskarta" ska tas fram för att kunna visualisera områden där luftkvaliteten redan är försämrad och olika typer bör vidtas. Enligt en förändring i riktlinjerna formulerade i bilagan Allmänna intressen (augusti 2017), ska en beräkning av luftkvaliteten göras vid planering och byggande, inom identifierade riskområden.

Sedan Hållbarhetsbedömningen (2012) har en förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnad (SFS 2015:216) samt ändringar i denna (2017:359) tillkommit, vilket innebär att några särskilda avstegsfall inte längre är aktuella. Den nya förordningen med ändringar ger vissa lättnader från tidigare restriktioner och det är möjligt att bygga i mer bullerutsatta lägen. Bland annat tillåts att mindre lägenheter (högst 35 kvadratmeter) byggs i mer bullerutsatta lägen med ekvivalentnivå 65 dBA (2017:359), mot tidigare 55 dBA, vid fasad.

6.3 KONSEKVENSER AV REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

MÖJLIGA POSITIVA KONSEKVENSER

Komplettering och förnyelse inom den redan byggda staden prioriteras fortsatt i översiktsplan (2017). De positiva konsekvenser av kompletterande bebyggelse som tas upp i Hållbarhetsbedömning från 2012 kvarstår, med följande förtydliganden "Stadsutvecklingen ska ske genom omvandling av till exempel äldre industriområden och storskaliga gaturum samt komplettering inom befintliga stadsdelar där det finns "överblivna" eller dåligt utnyttjade ytor".

En ökande befolkning ökar generellt sett det totala transportbehovet och det är oklart om strategierna gällande kompletterande bebyggelse och riktlinjerna i nya trafikplanen kan leda till minskad motordriven trafik i jämförelse med översiktsplanen från 2012. Den tillkomna Trafikplanen 2026 syftar bland annat till att öka andelen resor med gång- cykel- och kollektivtrafik, samt fortsätta möjliggöra för bil som alternativt färd sätt. En tätare stad, med minskade avstånd, ger förutsättningar för en ökad andel transport via cykel-, gång- och kollektivtrafik, vilket i sin tur medför mindre buller och utsläpp av luftföroreningar samt gynnar vardagsmotion.

Med de nya planeringsförutsättningarna som emissionsdatabas och riskområdeskarta bedöms möjligheten att planera för en god luftmiljö och undvika att människor blir sjuka förbättras, jämfört med förutsättningarna för översiktsplan (2012).

De positiva konsekvenserna för hälsa som blir följden av att E18 överdäckas kvarstår enligt förra hållbarhetsbedömningen. Tidplan eller sannolikheten att detta genomförs har inte förtydligats i den nya planen.

I huvudsak kvarstår bedömningen att utbyggnadsområden för verksamheter är placerade strategiskt ur transportsynpunkt, vilket begränsar störningar från transporter. Det medför även att med genomtänkt planering i tidiga skeden kan förutsättningar skapas för god hälsa även i en blandad stad. En förändring är att kommunstyrelsen beslutat 31 maj 2017 om ett uppdrag att ta fram en handlingsplan för mark och lokaler för näringslivet vilken innebär både förslag på nya områden samt möjligheter att utveckla befintliga verksamhetsområden. Arbete pågår med en fördjupning av översiktsplanen för avfart Irsta (Anundshögsmotet). Då handlingsplanen inte är färdig vid kompletteringen av hållbarhetsbedömningen, går det inte att bedöma om området/områdena ligger i närheten till goda transportmöjligheter samt om de ligger i närheten till befintliga och planerade bostäder.

MÖJLIGA NEGATIVA KONSEKVENSER OCH FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER

Att fortsatt förtätning med ny bebyggelse med eventuellt tätare gaturum som följd innebär att risken för att dålig luft inte ventileras ur gaturummen kvarstår och eventuellt förvärras, inklusive de påföljande hälsorisker och problem som tas upp i Hållbarhetsbedömning (2012). Eftersom befolkningsökningen nu förväntas bli större kan det leda till att staden kompletteras med ännu mer bebyggelse. Västerås ska påbörja fördjupade studier avseende hur mycket som kan byggas genom komplettering inom Västerås tätort.

Den förväntade befolkningsökningen innebär även ökad konkurrens om befintliga ytor. Trots den reviderade översiktsplanens förtydligande skrivelser i flera av strategierna avseende att gröna ytor för lek, rekreation och möten ska bevaras och utvecklas saknas tydliga förändringar sedan översiktsplan (2012) avseende hur detta ska säkerställas. Dock ska strategin grön och blå identitet ge vägledning. Det kraftigt ökade behovet av bostäder, tillsammans med förtydligande av bostäder som allmänt intresse, bedöms därför innebära en ökad risk för att bebyggelse breddas ut på bekostnad av grönområden. Den minskade tillgången till och kvaliteten i grönområden kan påverka hälsa negativt, till exempel genom sämre förutsättningar till fri lek, möten, stressåterhämtning och vardagsmotion. Förlust av vegetation kan även bidra till minskad naturlig rening av luft i närområdet.

Ökad befolkning kan som beskrivet förväntas leda till ökat transportbehov och det är inte givet att en ökad andel gång-, cykel- och kollektivtrafik kan kompensera för detta i så hög grad att den motordrivna trafiken inte ökar i jämförelse med översiktsplanen från 2012. Detta kan i så fall medföra ökade utsläpp av luftföroreningar och ökade bullernivåer. En tätare stad med utvecklade platser för möten, service med mera kan även medföra risk för ökade bullernivåer samt ökade ljusföroreningar/reflexer respektive önskad skuggbildning från höga, tätt placerade byggnader. Både för mycket och för lite ljus är negativt ur hälsosynpunkt. Långvarig skuggning kan även påverka vegetation negativt vilket indirekt påverkar rening av luftföroreningar.

För buller kvarstår i huvudsak bedömningarna från Hållbarhetsbedömning (2012), med tillägget enligt ovan att en än tätare stad med ökat transportbehov kan leda till ökade bullernivåer. En viktig förändring som tillkommit är de nya förordningarna om buller. I denna ges vissa lättnader

från tidigare restriktioner och det kommer i vissa fall bli möjligt att bygga i mer bullerutsatta lägen. Det innebär att strategierna "Bostäder för alla" och "Balanserad komplettering" underlättas, samtidigt som det ökar risken att människor känner sig störda av buller, med påföljande hälsokonsekvenser.

Verksamheter som kan ha stor betydelse för människors hälsa avseende luft, buller och risk är verksamheter som hamn, flyg och reningsverk. Avsikten är enligt översiktsplan (2017) att lägga ned Johannisbergs flygfält. Sedan översiktsplan (2012) har Västerås bland annat kommit längre i planeringen av utvecklingen av Västerås hamn och Hacksta och en påbörjad lokaliseringsstudie av reningsverkets flytt. Denna planering är dock fortfarande pågående och idag inte tillräckligt konkretiserat i översiktsplan (2017) för att det ska gå att göra en bedömning av de potentiellt förändrade förutsättningarna. Sen översiktsplanen 2012 har det i ett fåtal områden även skett vissa förändringar, eller aviserade möjliga förändringar, avseende funktionsblandning mellan verksamheter och bostäder, bland annat i Kvastbruket och Tunbytorp. Ändringarna kan ge effekter i varje enskilt fall vilket kommer att utredas vidare i pågående och kommande planering med fördjupade översiktsplaner och detaljplaner, men ändringarna är inte av sådan genomgripande karaktär att de förändrar de generella slutsatserna av Hållbarhetsbedömning (2012). Det innebär att den bedömning som gjordes avseende konsekvenser av funktionsblandning kvarstår, med följande förtydligande. Funktionsblandning av bostäder och verksamheter/arbetsplatser kan ha positiva effekter på hälsa, som kommer av möjligheten att jobba nära sin arbetsplats och att områdena upplevs som "levande" under fler tider under dygnet. Ur aspekterna buller, luftföroreningar och olycksrisker som explosion och brand är det dock generellt sett negativt med funktionsblandning eftersom det ökar närboendes exponering för dessa. Det är därför fortsatt viktigt med god planering i tidiga skeden för att undvika negativa hälsokonsekvenser.

I översiktsplan (2017) har det gjorts vissa revideringar i riktlinjer, bland annat avseende transport av farligt gods och regler om säkerhetsavstånd. Det finns även en reviderad risk- och sårbarhetsanalys för Västerås kommun sedan 2016. Det är positivt men bedöms inte innebära så stora förändringar att hållbarhetsbedömningen måste revideras utifrån dessa.

6.4 FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING OCH FORTSATT ARBETE

Hållbarhetsbedömningen (2012) rekommenderade tre punkter för fortsatt arbete; att undvika att tillämpa avstegfall för ljudnivåer vid planeringen, att vid kompletterande bebyggelse av gaturum göra en bedömning av luftkvalitet, samt att utveckla den översiktliga lokaliseringsprövningen inom kommande översiktsplaner och detaljplaner. De nya riktlinjerna gällande förordningen om trafikbuller vid bostadsbyggnad (SFS 2015:216 samt SFS 2017:359) gör, som tidigare nämnt, att avstegsfall inte längre är aktuella. Handlingsplanen för utomhusluft som antogs 2013 gör att en beräkning av luftkvaliteten ska göras vid planering och byggande inom identifierade riskområden.

FÖRSLAG TILL FORTSATT ARBETE FÖR REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

- Prioritera fortsatt arbete att finna strategier för samverkan mellan ökat bostadsbyggande och övriga funktioner och värden. Avseende buller, luft och risker handlar det främst om att säkerställa bevarande och utvecklande av grönområden i bebyggelsen.
- I fortsatt planering ha särskilt fokus på att utvärdera hälsokonsekvenserna av buller samt hur de negativa konsekvenserna fördelas mellan olika befolkningsgrupper.
- I fortsatt planering nyttja och kontinuerligt uppdatera emissionsdatabas och riskområdeskartor.
- I fortsatt planering studera skuggbildning och ljusstörningar till följd av kompletterande bebyggelse.

FÖRSLAG SOM KVARSTÅR FRÅN HÅLLBARHETSBEDÖMNING (2012)

- Fortsatt viktigt att utveckla den översiktliga "lokaliseringsprövningen" som vägledning för var miljöstörande verksamheter kan förläggas, med tillägget att även fortsatt arbeta vidare med fördjupade översiktsplaner för att se till att man med funktionsblandade områden skapar de nyttor man vill ha samtidigt som man undviker negativa hälsokonsekvenser.

7 SOCIAL HÅLLBARHET

7.1 FÖRÄNDRINGAR I REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

REVIDERINGAR I PLANDOKUMENT

- Ny planeringsinriktningen som medför ett ökat bostadsbyggnadsbehov.
- Översiktsplanen anger ett antal strategier för kommunens framtida mark- och vattenanvändning där flera har relevans för området social hållbarhet.
- Strategin *balanserad komplettering* är relevant för området social hållbarhet.
- En nyttillkommen strategi i den reviderade översiktsplanen är *Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar*, som beskriver vikten av att den fysiska miljön ska upplevas som jämställd, tillgänglig, hälsosam, säker, trygg och upplevelserik där mötesplatser, goda boende miljöer, tillgång till utemiljöer för barn, samt öppna och tillgängliga offentliga rum är viktiga delar för att uppnå detta.
- Strategin *Bostäder för alla* har utvecklats och förtydligats och inkluderar nu tydligare beskrivningar av olika boendeformer, boendemönster och att alla ska ha möjlighet att hitta en bostad.
- Den nya strategin *Grön och blå identitet* tar upp sociala värden genom att ange att staden ska säkerställa tillgången till parker och naturområden, ytor för lek och idrott samt ytor för odling.
- Revideringar i infrastrukturplaner påverkar även sociala aspekter. Den reviderade översiktsplanen beskriver planerad förstärkt järnvägskapacitet på sträckan Stockholm-Oslo samt ny information om sträckningen mellan Dingtuna och Kvicksund.
- Samverkansprojektet *4 Mälarstäder* med målet att arbeta tillsammans med gemensamma frågor så som arbetsmarknad och väl fungerade kollektivtrafik är etablerat och en gemensam utvecklingsplan ska utföras.

ÖVRIGA RELEVANTA UPPDATERINGAR OCH KOMPLETTERINGAR

Sedan översiktsplan (2012) har följande styrdokument och åtaganden som berör fältet social hållbarhet tillkommit:

- *Jämställdhetspolicy för Västerås stad* (2013). Syftet med policyn är att invånarna i Västerås ska ges tjänster och bemötande på lika villkor. Samhällsplanering och styrsystem ska utgå från ett jämställdhetsperspektiv som ska genomsyra alla politikområden och verksamheter. Det handlar om att synliggöra "vem får vad, på vilka villkor och varför?" (Västerås stad 2013, s 4). Hållbar jämställdhet i Västerås anges innebära:
  - att med kunskap och gemensamma värderingar integrera jämställdhetsaspekter vid planering, uppföljning och utvärdering
  - att inför beslut då det bedöms relevant, analysera konsekvenser utifrån kön
  - att könsuppdelat statistik.
- *Policy för invånardialog* (2014). Syftet med invånardialog är enligt policyn att, i linje med vad som kommer till uttryck i Västerås stads vision och strategisk plan, tillvarata kommuninvånarnas kunskaper och erfarenheter för att vidareutveckla Västerås som en bra plats att leva och bo på. En ledstjärna i arbetet är *Möjlighet för alla att delta*, som anger att dialog ska präglas av hänsyn till olikheter så som kön, ålder och etnicitet. Metoderna ska formas med tanke på målgrupps behov och förutsättningar och deltagare i dialoger ska återspegla befolkningssammansättningen.
- *Trafikplan 2026 - strategidel* (2014). En strategisk inriktning är att öka kollektivtrafikens, gångtrafikens och cyklingens andel av trafiken. Trafikplanen ska säkerställa att trafik- och bebyggelseplanering sker i symbios och att samtliga trafikslag behandlas som en integrerad del av stadsstrukturen. Hållbara färdmedel ska vara enkla

att använda och tillgängliga för alla. Sambanden mellan staden, serviceorter, mindre orter och landsbygd ska stärkas genom utbyggnad av kollektivtrafik och cykelvägar.

- Nya styrdokument för bostadsplanering; *Program med riktlinjer för bostadsförsörjningen i Västerås 2014-2017* (2014) som innehåller mål med indikatorer för bostadsförsörjningen samt tillhörande *Handlingsplan för bostadsförsörjning 2016-2017* som innehåller åtgärder som bidrar till att målen i programmet uppfylls, analyser om framtida behov och utmaningar kring befolkningsutveckling och bostadsplanering. Målet är att 4 000 bostäder ska byggas under planperioden, det vill säga i genomsnitt 1 000 bostäder per år enligt *Handlingsplan för bostadsförsörjning 2016-2017* (2015). Behovet av bostäder är nu ännu större vilket ställer högre krav på en fungerande bostadsförsörjning. En uppföljning av programmets indikatorer för måluppfyllelse och handlingsplanens åtgärder sker årligen. Ett program med nya mål och indikatorer samt en handlingsplan med nya åtgärder för 2018 och framåt, tas nu fram och anpassas till de nya förutsättningarna vilket ska vara antaget senast i december 2017.
- Bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet fördes den 1 januari 2014 in i plan- och bygglagen (2010:900) som ett sådant allmänt intresse som kommunerna ska främja. Bostadsförsörjning redovisas därför nu som ett allmänt intresse i bilaga till den reviderade översiktsplanen.

7.2 BEDÖMNINGSGRUNDER

De bedömningsgrunder som anges i *Hållbarhetsbedömning* (2012) för området Social hållbarhet gäller fortsatt. Dessa är till exempel mål för folkhälsa, FN:s Barnkonvention, Målet för jämställdhetspolitiken samt nationella handlingsplaner för äldrepolitik och handikappspolitik (*Hållbarhetsbedömning*, 2012). Förutom dessa nationella och internationella bedömningsgrunder utgör även Västerås stads egna styrdokument bedömningsgrunder. Tillkommande styrdokument sedan översiktsplan (2012) med fokus på social hållbarhet beskrivs nedan i avsnitt 7.1.1.

7.3 KONSEKVENSER AV REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

7.3.1 JÄMLIKHET OCH INTEGRATION

Vad gäller aspekten jämlikhet och integration kan inga utmärkande förändringar mellan översiktsplan (2012) och översiktsplan (2017) urskiljas.

Den reviderade översiktsplanens fortsatta inriktning att komplettera befintlig bebyggelse med ny och skapa en blandad stad anses ge positiva konsekvenser för jämlikhet och integration. En stadsutveckling som minskar sociala skillnader och främjar möten mellan människor framhålls som ett mål. Den reviderade översiktsplanen belyser i något högre grad än tidigare behovet av att planera för så kallad samspelsintegration - att människor med olika social och kulturell bakgrund möts i sin vardag. Att människor som inte lever nära inpå varandra möts och "samspelar" i offentligheten gynnar bildandet av tillit och socialt kapital människor emellan, vilket i förlängningen skapar en starkare social sammanhållning i staden. Översiktsplanens metoder för detta är till exempel att bygga bort barriärer och skapa tryggare gång och cykelstråk mellan olika delar av staden för att skapa en mer sammanhängande stad.

Behovet av att planera för samspelsintegration följer av att Västerås liksom andra städer har ett segregerat bostadsbestånd. Att den reviderade översiktsplanen genom den utvecklade strategin *Bostäder för alla* och nya styrdokument för bostadsförsörjning tydliggör bostadsförsörjningen som en viktig jämlikhetsfråga är positivt och ger förbättrade förutsättningar till att uppnå social hållbarhet. Det är positivt att översiktsplanen och de nya bostadsförsörjningsdokumenten lyfter blandade boende- och upplåtelseformer som angeläget då detta är en jämlikhetsfråga och kan ge positiva konsekvenser för ett mer integrerat bostadsbestånd.

De ytterligare bostäderna som behöver tillkomma till 2050 öppnar upp för att genom strategisk kompletterande bebyggelse skapa ett mer varierat och integrerat bostadsbestånd med jämlika levnadsförhållanden och tillgång till stadens kvaliteter. Västerås stad anger att fördjupade studier krävs för att kunna bedöma hur mycket som kan byggas och hur en framtida hållbar bebyggelsestruktur med de kvaliteter som behövs med grönområden, skolor, idrottsplatser med

mera kan se ut. Detta är bra och sådana studier bör bygga på en nulägesanalys av dagens bostadsbestånd samt dess kvaliteter och brister, för att på bästa möjliga sätt kunna planera för en väl genomförd komplettering till en mer socialt sammanhållen stad.

Det är inte helt tydligt i översiktsplanen eller bostadsförsörjningsprogrammet hur man avser att på längre sikt tillgodose olika gruppers behov, så som kategoribostäder för studenter, äldre, personer med funktionsnedsättning och nyanlända. Ett nytt bostadsförsörjningsprogram för 2018–2021 ska antas samtidigt som översiktsplanen (2017) och det är viktigt att programmet tar hänsyn till Västerås stads tillväxtambitioner och översiktsplanens utsikt mot 2050. För att säkerställa att översiktsplanen kan möta den nya planeringsinriktningen behöver kommunen identifiera det långsiktiga bostadsförsörjningsbehovet genom tydligare planeringsstrategier efter år 2017. En ny handlingsplan antas även i början av 2018.

Den reviderade översiktsplanens fortsatta prioritering att behålla och utveckla befintliga serviceorter är en god utgångspunkt för att skapa en mer livskraftig landsbygd och jämlika levnadsförhållanden. Tillkommande *Trafikplan 2026 - strategidel* och övriga strategier för att skapa bättre kommunikationer mellan olika delar av kommunen leder till en större integrationspotential och därmed valfrihet och tillgång till samhällsfunktioner så som arbetstillfällen, service och kultur för invånarna.

Översiktsplanens nya strategi *Grön och blå identitet* bedöms bidra till en ökad jämlikhet då den anger att tillgången till parker och naturområden, ytor för lek och idrott samt ytor för odling ska säkerställas. Tillgången till stadskvaliteter är ofta ojämnt fördelad och översiktsplanens ambitioner att bättre fördela dess nyttigheter innebär ett positivt inslag. Dock saknas mer information om hur eller med vilka medel man avser att säkra denna ambition. Viktigt ur ett jämlikhets- och integrationsperspektiv är att service och övriga funktioner följer med bostadsbyggandets takt. Förutsättningarna för detta är goda då man förtätar i lägen där bebyggelse redan finns varför man undviker de problem med initial brist på service som ofta ses i nybyggnadsområden.

Bättre pendlingsmöjligheter ger en starkare regional integration och arbetsmarknadsregion i Mälardalen. Ett särskilt samverkansprojekt mellan kommunerna Enköping, Eskilstuna, Västerås och Strängnäs, *4 Mälarstäder*, nämns i den reviderade översiktsplanen. Här är målet att arbeta tillsammans med gemensamma frågor så som arbetsmarknad, väl fungerade kollektivtrafik som gynnar arbetspendling, attraktiva och trygga boendemiljöer m.m.

I ett vidare integrationsperspektiv skulle förstärkt kapacitet med snabbare tågförbindelse mellan Stockholm och Oslo innebära en förbättrad regionalt integrerad arbets- och utbildningsmarknad genom Oslo-Västerås-Stockholm vilket gör Västerås till en mer attraktiv hemstad. Dock är utvidgade arbetsmarknader en företeelse som sällan ger utökade möjligheter för alla yrkessegment, framförallt gynnar det högutbildade invånare. Längre sträckor för arbetspendling bör även ses ur ett jämställdhetsperspektiv då det sällan är möjligt för två personer i ett hushåll att arbetspendla längre sträckor och samtidigt klara av det sedvanliga livspusslet.

Den nya policyn för medborgardialog bedöms kunna få positiv inverkan på jämlikhet i den mening att policyarbetet syftar till ökad delaktighet där all invånardialog ska genomföras med hänsyn till människors olika förutsättningar och behov samt med målet att deltagandet ska spegla befolkningssammansättningen. Dock beskrivs inte om den vidare ambitionen även är att lyfta underrepresenterade grupper i dialogsammanhang eller hur förhållningssätten kan genomföras i praktiken. Väl valda metoder och mod att prova nya angreppssätt kommer att krävas för att möta utmaningen om ett mer representativt deltagande.

7.3.2 TRYGGHET I FYSISK MILJÖ

Översiktsplanen (2017) bedöms inte innehålla ändringar gällande den fysiska miljön som påverkar möjligheten att uppnå trygghet negativt.

Den nya planeringsinriktningen inverkar däremot positivt på möjligheten att främja trygghet i Västerås. Detta då den täta och välbefolkade staden kan bidra till en ökad upplevelse av trygghet och till förbättrade förutsättningar för social integration genom fler och nya slags möten. Fler invånare medför mer liv och rörelse under en större del av dygnet.

Strategin "Balanserad komplettering" innebär att området inom tätorten Västerås utvecklas till ett mer sammanhängande stadslandskap där överblivna och dåligt utnyttjade ytor som till exempel överdimensionerade gaturum och parkeringsytor anges kunna bebyggas och barriärer som trafikleder kan i vissa fall byggas bort. Att pröva nya användningar för de rum i staden som idag kan tänkas upplevas öde och obefolkade ger goda förutsättningar för en ökad trygghetsupplevelse. Planen framhåller fortsatt behovet av trygga gång- och cykelvägar som länkar samman områden. När fler rör sig till fots och med cykel ökar tryggheten i den mer befolkade stadsmiljön.

Den nya dialogpolicy visar angreppssätt som kan nyansera frågeställningar kring trygghet och visa på olika gruppers relation till frågan om trygghet i den fysiska miljön. Då trygghet är en subjektiv upplevelse är det viktigt att beakta olika gruppers perspektiv. Ofta behandlar trygghet primärt som en fråga som angår kvinnor i olika åldrar, då statistiken visar att kvinnor i högre grad än män upplever otrygghet i det offentliga rummet.

7.3.3 HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE

Strategin *Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar* uttrycker vikten av att planera för god hälsa genom "parker, grönområden, kultur, service och tillgång till kollektivtrafik, tillgång till utemiljöer som inbjuder barnen till lek, äventyr och spontanidrott, park- och naturområden för alla, med rika och varierade upplevelser." I den reviderade Översiktsplanen beskrivs även strategin för en *Grön och blå identitet*, där både grönska och vatten anges betydelsefulla för invånarnas livskvalitet.

I Västerås gällande grönstrukturplan anges att tillgång till ett mångsidigt utbud av gröna områden av god kvalitet i anslutning till samtliga invånares bostad – från tomt/entréområde, närpark, grannskapspark, stadsdelsskog eller centralpark och strövområde. Kvantitativa mått anges för tillgång till grönyta/invånare samt avstånd från bostad (gäller även för förskolor, skolor, fritidsgårdar och vårdinrättningar).

Den nya planeringsinriktningen som den reviderade översiktsplanen utgår från förutsätter dock ytterligare förstärkt tillgång till grönytor, rekreation och friluftsliv, för att bibehålla en god livskvalitet för Västerås stads invånare. Den kompletterande bebyggelsen riskerar i värsta fall att leda till mindre tillgång per person till gröna och blå kvaliteter samt till ett ökat slitage på exempelvis grönytor och skolgårdar. I tillgången till hälsofrämjande grönområden, rekreation, friluftsliv och annan fysisk aktivitet finns en jämlikhetsaspekt då närheten till dessa kvaliteter kan skilja sig radikalt mellan olika stadsdelar. I Västerås stads tillväxtambition ligger en utmaning i att tillgodose dessa behov för att säkra en positiv hälsoutveckling för medborgarna.

Det är vidare positivt för befolkningens hälsa och välbefinnande att den reviderade översiktsplanen anger att ytor för lek och idrott och odling ska säkerställas, så även möjligheter till odling i bostadsområden. För detta saknas dock information om eventuella åtgärder eller principer för tillgång.

7.3.4 BARNPERSPEKTIVET

Inga stora förändringar kan utläsas i den reviderade översiktsplanen som anses få förändrade konsekvenser för barnperspektivet. När befolkningstillväxten i planeringen skrivs upp är det särskilt viktigt ur ett barnperspektiv att serviceplaneringen hänger med bostadsbyggandet, avseende skolor och förskolor, kultur- och fritidsaktiviteter samt tillgång till friytor.

Den nya policyn för dialog är relevant för att även säkra "Barnets perspektiv" då Barnkonventionen betonar vikten av att barn och unga har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i frågor som berör honom eller henne. Barnkonsekvensanalyser i samband med framtagande av översiktsplaner och detaljplaner kan vara ett medel som skulle få positiva konsekvenser för barns rätt att uttrycka sig kring sin levnadsmiljö.

Översiktsplanens fortsatta planering med fokus på förbättrad gång- och cykeltrafik och tillgång till kollektivtrafik är välgörande för barns rörelsefrihet och tillgång till staden. Att planera för trygga och trafiksäkra skolvägar och färdvägar till andra målpunkter så som fritidsaktiviteter och grönområden är angeläget för att sätta hållbara resvanor i tidig ålder. Både trafiksäkerhet med

åtgärder så som hastighetssänkning, såväl som trygghet vad gäller själva trygghetsupplevelsen bör beaktas då båda dessa faktorer har relevans för benägenhet att välja hållbara färdmedel.

I planeringen för mötesplatser för barn och unga är det viktigt att beakta att lekplatser, kultur- och fritidsaktiviteter och dylikt tillgodoser olika gruppers behov. Studier visar till exempel att många sedvanliga idrottsytor och spontanidrottsplatser i avsevärt mycket högre grad används av pojkar än av flickor vilket återigen lyfter frågan om *"vem får vad, på vilka villkor och varför?"* så som uttrycks i Västerås jämställdhetspolicy.

7.4 FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING OCH FORTSATT ARBETE

Hållbarhetsbedömningen (2012) identifierade behov av fortsatt arbete inom social hållbarhet. I Översiktsplanen (2017) har Västerås stad tydligare formulerat och förmedlat visioner gällande social hållbarhet. Den nya strategin *Hälsa, välbefinnande och jämlika förutsättningar* sätter social hållbarhet i fokus och i strategin *Grön och blå identitet* sammanlänkas värden i landskapet med invånarnas livskvalitet. Sedan 2012 har, som tidigare beskrivet, Västerås stad arbetat med social hållbarhet inom ett antal nya styrdokument och åtaganden.

FÖRSLAG TILL FORTSATT ARBETE

Mot bakgrund i den statistik och nulägesbeskrivning av ojämlikhet mellan medborgargrupper och då framförallt mellan män och kvinnor avseende inkomst, utbildning och ohälsa som presenteras i Hållbarhetsbedömning (2012) vore det angeläget att i högre grad belysa jämställdhetsperspektivet i översiktsplanen. En av bedömningsgrunderna är regeringens mål för jämställdhetspolitiken som anger att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Västerås nya jämställdhetspolicy är även den tydlig i sin ambition att samhällsplaneringen ska utgå från ett jämställdhetsperspektiv. Dock bedöms inte den reviderade översiktsplanen med tillräcklig tydlighet synliggöra *"vem får vad, på vilka villkor och varför?"* så som anges som ett mål i Jämställdhetspolicy (Västerås stad, 2013 s 4). Samhällsplanering för social hållbarhet kan med fördel även utgå från ett intersektionellt perspektiv då kön inte är den enda diskrimineringsgrund som påverkar människor idag. Variabler som ålder, klass, kultur, etnicitet med mera, samverkar ofta med varandra i upprätthållandet av över- och underordning i samhället.

Följande punkter föreslås för uppföljning och fortsatt arbete:

- Nya planeringsförutsättningar för 230 000 invånare innebär utmaningar i att tillgodose samtliga samhällsfunktioner som en ökad befolkning har behov av vid sidan om bostäder. Riktlinjer och tilläggsdokument till översiktsplanen som konkretiserar ambitioner och nyckeltal för till exempel grönytetillgång, friyta i skolor och förskolor, service, föreningsliv med mera kan vara behjälpliga för att värna om dessa i en hög tillväxttakt med bostäder som primärt mål.
- Fortsätta arbetet med riktlinjer för grönytetillgång. Förskolors utnyttjande av gröna områden och användning av grönområden med fokus på kön och jämställdhet är mycket relevanta som planeringsunderlag för att skapa jämlik tillgång till staden och förutsättningar för en positiv folkhälsoutveckling.
- Översiktsplanen kan mer tydligt konkretisera och hänvisa till nyligen antagna policys för jämställdhet och medborgardialog.
- Översiktsplanen och det vidare arbetet för social hållbarhet i Västerås kan med fördel utgå från ett intersektionellt perspektiv, för att skapa en mer jämlik stad.
- Översiktsplanen kan med fördel tydliggöra vilka målkonflikter som kan finnas mellan olika grupper i samhället. Ur ett rättvise- och trygghetsperspektiv är det viktigt att skapa ytor i det offentliga där olika människor, flickor och pojkar, män och kvinnor i olika åldrar får ta plats.
- Översiktsplanen eller dess tillhörande styrdokument kan generellt tydliggöra åtgärder för att genomföra de strategier och mål som anges för temat social hållbarhet.

- Uppdaterade styrdokument för bostadsförsörjning kan tydligare formulera minskad boendesegregation som ett mål.
- Barn och föräldrars upplevelse av trygghet i stadens rum är exempelvis relevant att beakta i planering för säkra skolvägar.
- Då Barnkonventionen föreslås bli svensk lag from 1 januari 2018 finns anledning att utveckla nya arbetssätt i planeringsprocessen vad gäller barnperspektivet.

8 KULTURELL HÅLLBARHET

Kulturell hållbarhet är ett komplext begrepp och denna kompletterande hållbarhetsbedömning hanterar, i likhet med hållbarhetsbedömning (2012), kulturmiljö och landskapsvärden samt identitet och stolthet. Den hanterar därmed inte människors möjligheter att uppleva och utöva olika kulturformer i form av teater och musik med mera.

KULTURMILJÖ OCH LANDSKAPSVÄRDEN

Landskapet har formats genom ett samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer. Begreppen kulturmiljö- och landskapsvärden syftar till att identifiera, beskriva och synliggöra de olika kvaliteter som vi kan uppfatta i vår miljö. De avtryck och spår som människan gjort berättar om de historiska skeenden och processer som lett fram till dagens landskap. Det kan gälla allt från enskilda byggnader till stora landskapsavsnitt och tidsmässigt spänna över allt från förhistoriska lämningar till dagens bebyggelsemiljöer. Begreppen omfattar fysiska ting som byggnader och fornlämningsmiljöer och mer svårfångade kvaliteter som karaktären och känslan hos en plats. Alla platser, byggnader och miljöer kan sägas ha kulturvärden. Kulturmiljön och landskapsvärden bidrar till en stimulerande livsmiljö och är en viktig resurs för rekreation, friluftsliv, turism- och besöksnäring samt regional och lokal tillväxt. Vanligen används begreppet då man vill beskriva något utöver det vanliga, något särskilt värdefullt.

En hållbar utveckling av samhället kan karaktäriseras av en strävan att spegla samtiden, samtidigt som den också förhåller sig till, eller samspelar, med historiska strukturer och uttryck. I planering och byggande finns en stor potential för att skapa en positiv dynamik mellan kontinuitet och förändring.

IDENTITET OCH STOLTHET

Identitet och stolthet är begrepp som skiljer sig åt från många andra. De är överordnade mycket annat. Samtidigt är de svåra att definiera och finna indikationer på. De är känslomässiga och personliga. För att dagens ortsbor ska känna en samhörighet med sin hembygd är det viktigt att ta vara på det bästa och skapa en stark identitet som gör att platsen fortfarande går att identifiera sig med när befolkningen ökar eller minskar eller att samhället utvecklas på annat sätt. En dialog med medborgarna för att identifiera vad de känner stolthet för är viktig (Engelbrektsson et. al, 2009).

8.1 FÖRÄNDRINGAR I REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

REVIDERINGAR I PLANFÖRSLAGET

- Förändrad planeringsinriktning fram till 2050 som innebär att Västerås stad behöver planera för fler bostäder.
- Strategin *Stärk landskapsvärdena* har delats upp och lagts in i *Grön och blå identitet och Kulturarv och utveckling i samklang*.
- *Kulturarv och utveckling i samklang* har fått ett bredare innehåll och omfattas av delar från *Stärk landskapsvärdena*.
- Kvastbruket var i Översiktsplan (2012) utpekad utvecklingsområde med både bostäder och bebyggelse. Det är inte längre aktuellt eftersom att en ny detaljplan med endast verksamheter har antagits.
- Behov av ytterligare mark för verksamheter i öster.
- Framtagande av kompletterande riktlinjer för bebyggelse på landet
- Arbete med ortsanalys och handlingsplan för Skultuna har tagits fram för planering och byggande.
- Fördjupat kunskapsunderlag/bebyggelsekaraktärisering - riksintresset Västerås stad
- Ny policy för invånardialog (Antagen av kommunfullmäktige den 6 februari 2014)

ÖVRIGA RELEVANTA UPPDATERINGAR ELLER KOMPLETTERINGAR

- Balanseringsprinciper för natur- och kulturvärden i samband med exploatering och samhällsbyggnad (2015).
- Fördjupat underlag för planering och byggande i Skultuna tätort, Godkännandehandling 2016-05-31
- Landskapskaraktärsanalys för Västmanland (2012, rev 2016)
- Vattenanknutna kulturmiljöer längs Svartån

8.2 BEDÖMNINGSGRUNDER

Motsvarar bedömningsgrunderna i Hållbarhetsbedömning (2012) samt en komplettering med fördjupat kunskapsunderlag och bebyggelsekaraktärisering av riksintresset för Västerås stad (Länsstyrelsen Västmanland).

Det har gjorts omfattande arbeten med att inventera och beskriva Västerås kulturmiljö och bebyggelse, bland annat märks:

- Västerås Stadsbebyggelse. Kulturhistorisk byggnadsinventering i Västerås kommun (1980)
- Västeråsbygden. Ett program för kulturminnesvård (1987)
- Det byggda kulturarvet. 1950- och 1960-tal. Översiktlig utredning för Västerås tätort (2004)
- Industrialismens samhällsbyggande i Västerås stad (Länsstyrelsen i Västmanland 2004)

Redovisningen i Länsstyrelsens rapport "Industrialismens samhällsbyggande" är endast en tidsmässig avgränsning och innefattar inte någon ytterligare kulturhistorisk värdering. Länsstyrelsen har däremot i samverkan med kommunen och Västmanlands läns museum tagit fram ett nytt och fördjupat kunskapsunderlag i form av en bebyggelsekaraktärisering. Arbetet med det fördjupade kunskapsunderlaget är uppdelat i två delar och inleddes 2012 med en studie av bebyggelseutvecklingen inom Västerås stad åren 1930–40. Som ett andra steg har en områdesvis bebyggelsekaraktärisering gjorts med syfte att ge underlag till kvalitativa bedömningar för en ny riksintresseavgränsning avseende Västerås stad. Bebyggelsekaraktäriseringen inkluderar även Västerås modernistiska centrum. Kommunen avvaktar kommande beslut angående ny riksintresseavgränsning, men ser att bebyggelsekaraktäriseringen redan nu kan fungera som ett underlag för den kommunala planeringen.

8.3 KONSEKVENSER AV REVIDERAD ÖVERSIKTSPLANEN

8.3.1 KULTURMILJÖ OCH LANDSKAPSVÄRDEN

Ett ökat bebyggelsetryck till 2050 medför förändringar i den fysiska miljön som kommer att påverka befintliga kulturmiljö- och landskapsvärden. Ovarsam komplettering av bebyggelse riskerar att påverka kulturvärden negativt. Samtidigt kan den nya bebyggelsen utveckla och även tillföra nya värden. Vilka konsekvenser som kan uppstå då ny bebyggelse tillkommer behöver värderas närmare i varje enskilt fall i samband med att områden detaljplanläggs eller bygglov ges.

Det är positivt att översiktsplanen (2017) fortsatt kommer att arbeta med landskapsanalyser vid lokalisering av ny bebyggelse eller annan ändring av markanvändning på landsbygden. Detta kan ge ett bättre planeringsunderlag för att kunna ta hänsyn till och tillvarata kulturmiljö- och landskapsvärden.

STRATEGIER FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Det är positivt att *Kulturarv och utveckling i samklang* har förtydligats samt att landskapsvärden har integrerats i strategin. Kulturmiljö- och landskapsvärden är som begrepp starkt sammankopplade med varandra. De inrymmer båda bärande kvaliteter i landskapet som

vägleder till kunskap om historien och gör det möjligt att förstå samhällsutvecklingen. Vidare har de stor betydelse för hur människor upplever landskapet och är därför viktiga för människors livskvalitet.

Genom att komplettera staden med ny bebyggelse går det att hushålla med marken så att områden kring staden kan behålla sin landskapsbild, vilket innebär ett säkerställande av betydande kulturmiljö- och landskapsvärden. En kompletterande bebyggelse kan dock riskera att komma i konflikt med befintliga kulturmiljövärden inom tätorten. Det är positivt att det i planen anges att antagna balanseringsprinciper för natur- och kulturvärden ska tillämpas med ambitionen att behålla eller förstärka värdefulla områden. Som ett sistahandsalternativ kan den som exploaterar eller utvecklar ett område kompensera negativa förändringar för kulturmiljön. Det finns risk för negativa konsekvenser för kulturvärden eftersom det inte går att återskapa en kulturmiljö som gått förlorad med kompensationsåtgärder. Det bör därför användas med försiktighet och inte användas som förevändning för att frångå ansvar för hantering av kulturvärden som allmänt intresse.

VÄSTERÅS TÄTORT

Centrum

Delar av Västerås centrum är av riksintresse för kulturmiljövärden. En översyn pågår i samverkan med länsstyrelsen, kommunen och Västmanlands läns museum. För bedömning av justering av riksintresset avseende avgränsning och beskrivning har en bebyggelsekaraktärisering i två steg tagits fram. I enlighet med Västerås översiktsplan (2017) föreslås att Västerås modernistiska centrum ska inkluderas i riksintresset. Kommunen avvaktar beslut från Riksantikvarieämbetet men ser att bebyggelsekaraktäriseringen redan nu kan fungera som ett underlag för den kommunala planeringen.

Arbetet med riksintresset Västerås stad har fortsatt, men är inte färdigställt och bedöms inte i denna hållbarhetsbedömning. En sådan komplettering av riksintresset skulle dock kunna ge en bättre helhetsbild och värdering av de kulturmiljövärden som finns i stadskärnan och ge positiva effekter för kulturmiljön i Västerås tätort.

Staden

Den kan förekomma eventuella konflikter mellan komplettering med ny bebyggelse och kulturmiljövärden. Generellt gäller att pågående planarbete och studier bör förhålla sig till befintliga kvaliteter i landskapet samt beakta utpekade eller skyddade kulturmiljöer och landskapsvärden.

UTVECKLA LANDSKAPSVÄRDENA

Kompletterande riktlinjer för byggande på landsbygden förtydligar hur kulturmiljö- och landskapsvärden kan behållas och utvecklas. Det är positivt att reviderad översiktsplan (2017) avser att bygga vidare på befintlig ortstruktur och att komplettering av befintliga byar/grupper med hus föredras framför spridd bebyggelse. Eftersom utbyggnad av serviceorter är prioriterat finns en risk att landskaps- och tillhörande kulturmiljövärden får stå tillbaka.

Riktlinjerna för byggande på landet avseende jordbruksmark är betydelsefulla för att bibehålla kulturmiljö- och landskapsvärden knutna till det öppna odlingslandskapet. Ur detta perspektiv är det positivt att bebyggelse på brukningsvärd jordbruksmark inte ska ses som ett väsentligt samhällsintresse, undantaget i anslutning till serviceorter. Även i anslutning till serviceorter bör dock största möjliga hänsyn tas till odlingslandskapets kulturmiljö- och landskapsvärden.

SVARTÅNS DALGÅNG OCH SKULTUNA

En ortsanalys för Skultuna har genomförts och ett fördjupat underlag för planering och byggande har tagits fram. Skultunas identitet är starkt förknippat med dess kulturmiljövärden varför det är viktigt att ta hänsyn till dessa och riksintresset i den fortsatta planeringen. Bedömning av konsekvenserna för kulturvärden till följd av utvecklingen i Skultuna behöver utredas vidare och beaktas i planläggning och bygglovsprocessen. Länsstyrelsen har för avsikt att göra en översyn/revidering av länets samtliga riksintresseområden för kulturmiljö. Syftet med revideringen är att ta reda på om riksintresseområdena är aktuella, det vill säga att värdena som pekats ut finns kvar, att värdetexten för området är relevant och att texten är begriplig och aktuell. Ett av riksintesseområdena är Svartåns dalgång med Skultuna bruk.

Genom att kulturmiljövärden längs med Svartån har identifierats bedöms det ge positiva konsekvenser för kultur- och landskapsvärden eftersom att det ger möjlighet till ökad hänsyn vid exploatering och restaureringar av vattendraget i naturvårdande syfte.

8.3.2 IDENTITET OCH STOLTHET

Genom ovanstående förändringar av översiktsplan (2017) bedömningen att förutsättningarna för arbetet med lokal identitet och stolthet förstärks. I planen anges bland annat att identitetsskapande byggnader, parker och andra miljöer ska visas respekt när staden utvecklas och förnyas. Detta bör medföra att staden fortfarande går att identifiera sig med när befolkningen ökar och bebyggelse tillkommer, vilket möjliggör positiva konsekvenser för den kulturella hållbarheten.

Den nya policyn för invånardialog bedöms kunna få positiv inverkan på den lokala stoltheten och känslan av tillhörighet eftersom det borgar för att invånarnas kunskaper tas tillvara och de ges möjlighet att vara med i formandet av framtidens Västerås.

8.4 FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING OCH FORTSATT ARBETE

- Enligt rekommendation i hållbarhetsbedömningen 2012, så finns det ett behov av en landskapsanalys för hela kommunen. Västerås Stad planerar inte att genomföra en sådan. Däremot framgår det av Översiktsplan (2017) att en analys ska genomföras inför lokalisering av ny bebyggelse eller annan ändring av markanvändning. Dess omfattning och detaljeringsgrad varierar beroende på omfattningen och karaktären av tillkommande bebyggelse. Även ortsanalyser innefattar analys av kulturmiljövärden.
- I hållbarhetsbedömningen 2012 rekommenderas kommunen att utarbeta generella riktlinjer för prövning av bygglov i känsliga kulturmiljöer som inte är planlagda områden. Kompletterande riktlinjer för byggande på landsbygden har förtydligats.
- Västerås stad genomförde en medborgarundersökning 2016 som bland annat innefattade frågor om kultur som underlag för fortsatt arbete och planering.

FÖRSLAG TILL FORTSATT ARBETE

- Västerås stad har ett omfattande planeringsunderlag för att ta hänsyn till bebyggelsens kulturvärden som berättar om det moderna samhällets framväxt fram till 1970-talet. Det kan därför finnas behov av att utveckla planeringsunderlag för bebyggelse tillkommen senare än 1970-talet för att på ett bra sätt kunna tillgodose varsamhetskrav och eventuella förvanskningförbud.
- Förebyggande arbete med värdefulla kulturmiljöer i kommunens klimatanpassningsarbete bör utvecklas, för att hantera effekter på kulturmiljöer av klimatförändringar såsom ökad risk för översvämningar och stormar.
- Begreppen identitet och stolthet inrymmer många aspekter såsom platskänsla, attraktivitet, arkitektur och gestaltning, stadens eller ortens varumärke samt människors känsla av tillhörighet och deras möjligheter att delta och påverka i förändringar. För att följa upp arbetet och förändringarna över tid behövs en tydligare definition av begreppen och hur de ska användas i kommunens planeringsarbete.
- Arbeta med att göra en tydligare koppling av policyn för dialog till översiktsplaneringen.
- Utveckla medborgarundersökningarna till att fånga invånarnas stolthet över Västerås genom att omfatta hur de upplever staden och vilka miljöer de värdesätter.

9 EKONOMISK HÅLLBARHET

Ekonomiskt hållbar utveckling handlar om att skapa ekonomiskt välstånd genom att hänsynfullt förvalta resurser och att ta beslut som skapar tillväxt på längre sikt. Ekonomisk hållbarhet är inte lika väl definierad som de andra hållbarhetsaspekterna. En vanlig definition av det hållbara i ekonomisk hållbarhet är att den ekonomiska utvecklingen inte ska vara negativ i den sociala och ekologiska dimensionen. Detta synsätt är väl snävt och används ej inom ramen för bedömningen – det hållbara i ekonomisk hållbarhet syftar istället till en långsiktighet där kortsiktig ekonomisk utveckling inte skall ske på bekostnad av framtida ekonomisk utveckling. På så sätt står den ekonomiska hållbarheten på egna ben och är ej beroende av dess implikationer inom de andra dimensionerna. Precis som ekologisk och social hållbarhet kan den ekonomiska dimensionen både gå i linje och på tvärs med de andra dimensionerna, men är unik i det avseende att den även kan bidra till finansieringen av åtgärder inom de andra två dimensionerna.

En ekonomisk bedömning av en översiktsplan innebär att de åtgärder och förändringar som föreslås granskas ur ett ekonomiskt långsiktigt perspektiv. De olika förslagen utvärderas utifrån om de är hämmande eller bejakande för ekonomiskt hållbar utveckling. Effekterna avgränsas huvudsakligen till kommunen men i vissa fall måste ett vidare geografiskt perspektiv nyttjas för att inte förlora hållbarhetstänkandet i analysen. Vidare är det kommunens invånare, företag och institutioner som avses när åtgärders ekonomiska effekter bedöms, det vill säga ett samhällsekonomiskt perspektiv föreligger.

9.1 FÖRÄNDRINGAR I REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

REVIDERINGAR I PLANDOKUMENTET

- Den största förändringen ur ekonomisk synvinkel är den nya planeringsförutsättningen på 30 000 fler invånare tillsammans med ett reviderat bostadsbehov
- Längre framskridna planer för utveckling av Västerås hamn.
- Ökad kapacitet för Mäljarbanan och kommunikationer mellan Oslo, Västerås och Stockholm.
- En del mark som i översiktsplan (2012) utpekades för ett visst ändamål har fått förändrad användning när den nu detaljplanelagts eller bebyggts.

ÖVRIGA RELEVANTA UPPDATERINGAR OCH KOMPLETTERINGAR

- Tydligare riktlinjer avseende bostadsbebyggelse som allmänt intresse
- Samverkansprojektet *4 Mälärstäder* som bland annat avser näringslivsutveckling och bostadsförsörjning.

9.2 BEDÖMNINGSGRUNDER

Inom ekonomisk hållbarhet finns det inte strategiska dokument att förhålla sig till på samma sätt som inom övriga hållbarhetsaspekter. På regional nivå finns strategiska dokument som rör regionens ekonomiska utveckling. I exempelvis Affärsplan Västmanland 2015–2017 finns strategiska fokusområden och resultatmål för näringslivsutveckling. Dessa mål fångar dock endast upp delar av ekonomisk bedömning, och det vore inte rätt att mäta åtgärders inverkan på uppfyllelsen av dessa mål. Den huvudsakliga bedömningsgrunden är om översiktsplanen utgör ett hinder, eller främjar möjlighet, till ekonomisk aktivitet som är långsiktigt hållbar. Då ekonomisk aktivitet uppstår i mötet mellan människor är det övergripande synsättet att bedöma om förslagen främjar sådana möten eller inte.

9.3 KONSEKVENSER AV REVIDERAD ÖVERSIKTSPLAN

9.3.1 EN VÄXANDE STAD

Att Västerås reviderar sin planeringsinriktning av antalet invånare och därmed byggandet av bostäder är positivt. En viktig källa till ekonomisk tillväxt i Västerås är en ökande befolkning och även sett ur ett vidare geografiskt perspektiv finns det potential till positiva ekonomiska effekter om fler kan välja Västerås som sin bostadsort. Att Västerås dimensionerar behovet till en bostad

per två personer verkar rimligt och att strategin fortsatt är komplettering med ny bebyggelse inom den redan byggda staden verkar för attraktiv bostadsplanering och positiv ekonomisk utveckling.

Med ytterligare en befolkningsökning till år 2050 bör Västerås revidera dimensionerna för verksamhetsområden, mötesplatser och andra viktiga funktioner i samhället, på samma sätt som dimensionerna för bostadsbyggande har reviderats. Annars riskerar den ökade prognosticerade befolkningen och de positiva ekonomiska effekterna av detta att utebli. Ett viktigt underlag blir den handlingsplan för mark och lokaler för näringslivet som ska tas fram.

Det är viktigt att i takt med ett större bostadsbyggande även dimensionera rekreation, kultur, nöje, handel och andra funktioner som skapar attraktivitet i staden, så att dessa värden inte går förlorade för att klara bostadsbehovet. De flyttmönster som ligger till grund för befolkningstillväxten är beroende av Västerås attraktivitet som stad och det är viktigt att attraktiviteten behålls när Västerås växer.

Att Västerås har antagit en bostadsförsörjningsplan med tillhörande handlingsplan är av godo då detta kan föra in långsiktighet i bostadsplanerandet. Ett nytt bostadsförsörjningsprogram, som beräknas antas i december, har en tidshorisont till 2021 med hänsyn till översiktsplanens planeringsriktning 2050. Behoven av bostäder förändras med demografin och med en utblick mot 2050 kan bostadsförsörjningen inte bara hantera det behov som föreligger den närmaste tiden utan även underlätta för att uppfylla behovet längre fram. På så sätt blir bostadsförsörjningen inte snabba åtgärder utan ett sätt att medvetet förändra bostadsbeståndet mot det framtida behovet.

Västerås prövar även nya vägar för att underlätta bostadsbyggande, som exempelvis byggherreplaner. Västerås ambition för att nå sina mål gällande bostadsförsörjning är positivt eftersom ett misslyckande troligen ger direkt negativ effekt på Västerås tillväxt.

Blandstad är ofta en nyckel till attraktivitet, levande miljöer och tillväxt. Därför det är olyckligt att området Kvastbruket som tidigare utpekats som blandstad, nu blir verksamhetsområde – om det är så att området var lämpat för blandstad från början. Det är givetvis så att markanvändning bör revideras om bättre användningsområden föreligger, men det finns även ett värde i att mark faktiskt används så som den planerats i översiktsplanen.

9.3.2 ARBETSMARKNAD OCH NÄRINGSLIV I KOMMUNEN

Västerås förtydligar de ökade möjligheterna för Västerås hamn och Hacksta och utför en fördjupad översiktsplan för hamnområdet. Huruvida ökade möjligheter för Västerås hamn i slutändan ger avkastning i form av arbetstillfällen och tillväxt går ej att bedöma inom ramen för hållbarhetsbedömningen. Västerås stads lyhördhet inför möjligheten förefaller att Västerås hamn kan få utvecklas i den riktning den behöver utan att andra planer eller intressen står i vägen. Om hamnen växer kan detta framförallt innebära att arbetsplatser skapas för kommuninvånare. Effekterna är dock potentiellt positiva även utanför Västerås stads gränser då det gynnar handel i hela Mälarenregionen och kan vara relevant även på nationell nivå om det ökar utrikeshandeln. Dock föreligger givetvis risken för en markkonflikt kring hamnområdet och effekten av en expanderande hamn kan även ha negativa ekonomiska konsekvenser beroende på vad en alternativ markanvändning hade varit.

9.3.3 VÄSTERÅS I REGIONEN

Ett regionalt samarbete med Enköping, Eskilstuna, Västerås och Strängnäs inom 4 Mälärstäder är en god intention då mellanstora städer genom samordning kan få synergieffekter. Detta är särskilt sant vad gäller planering inom arbets- och bostadsmarknad, där en enskild kommun egentligen är en för liten geografisk avgränsning för relevant planering. Intentionen bedöms som positiv, men de faktiska effekterna är på förhand svårbedömda.

I den reviderade planen redovisas en ny järnvägssträckning med två extra spår mot Stockholm, vilket stärker Mälärbanan och ger förutsättningar för snabbare tågförbindelse Stockholm-Oslo. En sådan stärkt förbindelse bedöms som starkt positiv för Västerås då Västerås på så sätt kommer närmare två av huvudstäderna i Norden, vilket ökar pendlingsmöjligheter och stärker Västerås som både bostads- och arbetsort.

9.4 FÖRSLAG TILL UPPFÖLJNING OCH FORTSATT ARBETE

- Med nya planeringsinriktningen måste översiktsplanen hantera den ökande befolkningen med allt vad det innebär: bostäder, arbetsplatser, handel, nöje, grönområden, infrastruktur, med mera.
- Bostadsförsörjningsprogrammet som huvudsakligen omfattar riktlinjer bör ta hänsyn till bostadsbehov på lång sikt, så att kommunen redan nu kan styra nybyggnation av bostäder mot det långsiktiga behovet. Ett liknande dokument bör uppföras gällande arbetsplatser.

10 AVSTÄMNING MOT MILJÖKVALITETSMÅL

Riksdagen har antagit 16 nationella miljö kvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Målen ska nås inom en generation, det vill säga till år 2020 (2050 då det gäller klimatmålet). Här redovisas om den reviderade översiktsplanen kan förväntas bidra till att uppfylla de 13 mål som är relevanta för Västerås.

10.1 BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN

MÅL

"Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig."

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Översiktsplanen behåller och betonar inriktningen mot ökad kollektivtrafik och främjande av gång- och cykeltrafik. Att planera för en större befolkningsökning i den reviderade översiktsplanen medför ökat transportbehov och ökat behov av uppvärmning som i sin tur riskerar att öka förbränningen av fossila bränslen. Utveckling av serviceorterna kan både skapa ökad arbetspendling och minska denna genom fler lokala arbetstillfällen. Förstärkt järnvägskapacitet på sträckan Oslo-Stockholm med mellanmarknaden kan bidra positivt till målet då tåg kan ersätta flygtrafik. Även en uppgradering av Bergslagspendeln vore positivt för målet då både person- och godstransporter kan ersättas med tåg. Frisk luft

MÅL

"Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas."

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Bedömningen från hållbarhetsbedömning (2012) gäller även för den reviderade översiktsplanen. Kompletterande bebyggelse och ökad trafik på grund av förändrad planeringsinriktning riskerar att få negativa konsekvenser. Förutsättningarna för att förhindra de negativa konsekvenserna har förbättrats genom att tydligare planeringsriktlinjer införts i översiktsplanen och genom planeringsunderlag som "Handlingsplan för utomhusluft", emissionsdatabas och riskområdeskarta. Översiktsplanens ambition att behålla och utveckla stadens vegetation för bättre luftkvalitet verkar även i rätt riktning.

10.2 BARA NATURLIG FÖRSURNING

MÅL

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska inte heller öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hållristningar.

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Bedömningen från hållbarhetsbedömning (2012) gäller även för den reviderade översiktsplanen. Översiktsplanen bedöms inte motverka målet.

10.3 GIFTFRI MILJÖ

MÅL

"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna."

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Bedömningen från hållbarhetsbedömning (2012) gäller även för den reviderade översiktsplanen. Planen har liten påverkan på möjligheten att nå målet.

10.4 SÄKER STRÅLMILJÖ

MÅL

"Människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning."

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Planeringsriktlinjerna från hållbarhetsbedömning (2012), om radon samt elektromagnetiska och radiofrekventa fält, kvarstår och kan om de följs bidra till att nå målet. Revideringen av översiktsplanen ändrar inte bedömningen.

10.5 INGEN ÖVERGÖDNING

MÅL

"Halterna av gödande ämnen i mark och vatten ska inte ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten."

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Bedömningen från hållbarhetsbedömning (2012) är att planen riskerar att motverka målet och bedömningen kvarstår även för den reviderade översiktsplanen. En större befolkningsökning medför större behov av avloppsrening, vattenparker och andra anläggningar för omhändertagande av dagvatten.

10.6 LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG

MÅL

"Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas."

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Bedömningen från hållbarhetsbedömning (2012) gäller även för den reviderade översiktsplanen. Översiktsplanen bedöms bidra till målet.

10.7 GRUNDVATTEN AV GOD KVALITET

MÅL

"Grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag."

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Skyddet för dricksvattenförsörjningen har stärkts genom att Hässlö och Fågelbackens vattenverk inklusive infiltrationsområden samt distributionsanläggningarna nu är ett riksintresse. Bedömningen från hållbarhetsbedömning (2012), att planen bidrar till att nå målet, gäller även för den reviderade översiktsplanen.

10.8 MYLLRANDE VÄTMARKER

MÅL

”Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Översiktsplanens inriktning om utveckling av vattendrag och våtmarker kvarstår. Behovet av dagvattenparker ökar när trafik och hårdgjorda ytor ökar. Bedömningen från hållbarhetsbedömning (2012), att planen bidrar till att nå målet, gäller även för den reviderade översiktsplanen.

10.9 LEVANDE SKOGAR

MÅL

”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Översiktsplanens riktlinjer för byggande på landsbygden betonar mark- och resurshushållning och har tydliggjort avvägningen mellan skogsbruk och ny bebyggelse. Möjliga intressekonflikter mellan skogsbruk, naturvård och bebyggelseintressen medför att tidigare bedömning gäller även efter revideringen. Översiktsplanen kan både motverka och bidra till målet.

10.10 ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP

MÅL

”Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Möjliga intressekonflikter mellan landskapsvärden (exempelvis jordbruk) och bebyggelseintressen kvarstår och medför att tidigare bedömning gäller även efter revideringen. Översiktsplanen kan både motverka och bidra till målet. De antagna balanseringsprinciperna utgör ett bättre underlag för avvägning än tidigare.

10.11 GOD BEBYGGD MILJÖ

MÅL

”Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.”

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Den ändrade planeringsinriktningen medför att fler människor och fler funktioner kommer att behöva använda samma ytor i staden. Det är en utmaning för den fysiska planeringen att klara detta med bibehållen kvalitet enligt strategierna. Ett flertal planeringsunderlag har utvecklats eller tillkommit och förts in i den reviderade översiktsplanen vilket förbättrat förutsättningarna för god planering. Översiktsplanen är ett viktigt verktyg för att nå målet.

10.12 ETT RIKT VÄXT- OCH DJURLIV

MÅL

”Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

KOMPLETTERAD HÅLLBARHETSBEDÖMNING 2017

Översiktsplanens förtydligade strategier och planeringsunderlag förstärker arbetet för att nå målet. Samtidigt medför den ökade tillväxten en utmaning även för detta mål. Sammantaget bedöms planen bidra till att nå målet.

11 SAMLAD BEDÖMNING

11.1 HÅLLBARHETSBEDÖMNING AV DEN REVIDERADE ÖVERSIKTSPLANEN

Planens tidshorisont är i första hand år 2026, men innehåller även en utblick mot 2050. Så långa tidsrymder är generellt svåra att planera, och att förutse de faktiskt konsekvenserna är inte enklare. Den reviderade översiktsplanen bedöms samlat för tiden fram till 2026 och 2050. Därmed antas utvecklingen fortsätta i samma riktning och konsekvenserna således bli likartade även för tiden bortom 2026.

Generellt bygger revideringen av översiktsplanen på att Västerås stad har kommit längre i vissa planeringsprocesser samt att riktlinjer gällande allmänna intressen har uppdaterats. Förändringarna i den reviderade översiktsplanen bedöms generellt ge liten förändring i konsekvenser. Bedömningarna i Hållbarhetsbedömning (2012) anses därför kvarstå i stort och vara fortsatt aktuella för översiktsplanen i sin helhet.

Västerås stad har i den reviderade översiktsplanen förtydligat och preciserat sina strategier för en hållbar utveckling. De utvecklade strategierna omfattar tydligare exempel och riktlinjer och har i vissa fall integrerats i varandra. Exempelvis har social hållbarhet, hälsa och naturresurser i form av ekosystemtjänster, samt klimatanpassning lyfts fram i strategierna. Förändringen i strategierna bedöms kunna förbättra möjligheterna att leda vägen mot översiktsplanens vision, och för att styra planeringen mot en hållbar utveckling i Västerås stad.

Det tillkomna textavsnitt om Hållbara Västerås i Översiktsplan (2017) förtydligar Västerås stads intentioner och mål om vad hållbarhet i Västerås innebär. Beskrivningen inkluderar både ekologiska, sociala, kulturella och samhällsekonomiska aspekter och ger sammantaget en bra bild av hur Västerås stad värdesätter hållbarhet i kommunen.

En förändring i översiktsplanen (2017) som påverkar flera hållbarhetsaspekter är Västerås stads nya planeringsinriktning med en ökad befolkningstillväxt. Att den reviderade översiktsplanen inkluderar planeringsberedskap för en befolkning på ytterligare 30 000 invånare fram till 2050 innebär förändrade förutsättningar för samhällsplaneringen inom flera aspekter. Att planera för en ökad befolkning väntas delvis medföra flera positiva konsekvenser. Fler människor kan skapa en tät och blandad stad med fler mötespunkter och förbättrade förutsättningar för både social och ekonomisk utveckling. Men som Hållbarhetsbedömningen (2012) beskrev ger en ökad befolkning även större belastning på naturresurser och ekosystem och användningen av energi, material och mark riskerar att öka, vilket leder till mer utsläpp till luft och vatten och fler konflikter med natur- och kulturvärden. Med ytterligare befolkningstillväxt blir det därför fortsatt viktigt att vidta konkreta åtgärder för att befolkningsökningen ska ske på ett hållbart sätt.

En fortsatt satsning på att komplettera befintlig med ny bebyggelse, även med en ökad befolkningstillväxt, ger goda förutsättningar för att hushålla med mark och med kultur- och kulturvärden samt värden för rekreation och friluftsliv. Staden som kompletteras med ny bebyggelse ska enligt strategin växa inte bara med bostäder och arbetsplatser utan också med gröna ytor. Att utveckla befintliga gröna strukturer i staden är positivt för flera hållbarhetsaspekter såsom hälsa, social hållbarhet, klimat och klimatanpassning och vattenfrågor.

Att Västerås stad planerar för att förstärka pendlingsmöjligheterna ytterligare i regionen skapar förutsättningar för att stärka kommunens attraktivitet som bostads- och arbetsort. Pendlingen kan också bidra till en starkare regional integration ur ett socialt perspektiv. Det finns däremot klimat-, jämlikhets- och jämställdhetsaspekter att hantera ifråga om utvidgade arbetsmarknader.

En större befolkningstillväxt ger ett ökat bostads-, transport- och energibehov men ger också bättre underlag för att fortsätta utveckla cykel-, gång- och kollektiva transporter både lokalt och regionalt. Men då det tar tid att förändra den fysiska strukturen i en stad, liksom människors resvanor, riskerar ett ökat transportbehov ge upphov till fler bilresor och en ökad energianvändning. Det antas därför att utsläppen av koldioxid från transporter och bostäder kan komma att öka fram till 2026.

Förtydliganden kring strategin *Balanserad komplettering* och byggande på landsbygden stärker kulturmiljö-, jordbruksmarks- och skogsmarksvärden och förtydligar intentioner att bevara dessa. Att riktlinjerna för byggande på landsbygden anger undantag för utbyggnad av serviceorter kan dock inverka negativt på specifika värden och andelen skogs- och jordbruksmark samt kulturmiljövärden i kommunen riskerar ändå att sammantaget minska.

Sedan 2012 har flera nya policyer, riktlinjer och handlingsplaner tillkommit som berör flera hållbarhetsaspekter. Dessa kan hjälpa till att förtydliga och förstärka de olika aspekterna samt underlätta att leda samhällsplaneringen i en hållbar riktning. Flera fördjupade översiktsplaner och detaljplaner har upprättats och pågår. I vissa fall har de planer som utvecklats för en del områden skiljt sig från beskrivningen i Översiktsplanen 2012. Dessa förändringar kan ha betydelse för vissa hållbarhetsaspekter i de enskilda fallen men har ingen förändrad inverkan på Hållbarhetsbedömningen 2012.

Västerås stad har genom utredningar, planer, handlingsprogram och riktlinjer inom klimatanpassningsområdet stärkt sina förutsättningar och möjligheter att möta och hantera ett framtida förändrat klimat till exempel höjda vattennivåer i Mälaren, skyfall och varmare stadsklimat vilket synliggjort och förstärkt klimatanpassningsfrågorna i översiktsplanen. Att inkludera ekosystemtjänster i samhällsplaneringen bidrar också positivt till att skapa förutsättningar för klimatanpassning.

11.2 MÅLKONFLIKTER

Förändringarna i planförslaget visar fortsatt på goda intentioner och höga ambitioner för en hållbar utveckling i Västerås stad. Hållbarhetsbedömning (2012) lyfter fram flera målkonflikter som kvarstår och det är fortsatt nödvändigt för Västerås stad att göra ställningstaganden och ta fram prioriteringsprinciper för att avväganden i strategiska frågor ska bli tydligt och verkligen genomsyra planeringen. När det planeras för en högre befolkningstillväxt och för att människor ska få ta plats på lika villkor i staden kommer målkonflikter mellan en tät stad och andra intressen att förstärkas. Exempelvis kan målkonflikter mellan en stad som kompletteras med bebyggelse, närhet till gröna ytor och viktiga ekosystemtjänster, hälsa och kulturvärden att bli än mer framträdande.

Att bostadsförsörjning har lyfts upp till allmänt intresse är positivt för bostadsbyggandet och att Västerås stad är förberedd för det förväntade bostadsbehovet 2050. Däremot kan det finnas målkonflikter om andra aspekter inte ges samma konkretiserade mätbara indikatorer och mål såsom utveckling av social integration, grönstruktur, trafikplanering och vattenförsörjning.

Det kan även finnas målkonflikter mellan riksintresset för vattenförsörjningsanläggningar i förhållande till riksintresse för transport sjöfart (Västerås hamn) och riksintresse för transport järnväg (Mälarbanan).

11.3 OSÄKERHETER

Konsekvensbedömningarna genomförs endast utifrån antagandet att översiktsplanens (2017) revideringar genomförs fullt ut, vilket inte ger bedömning av planen som helhet. Därför behöver denna hållbarhetsbedömning läsas som ett komplement till Hållbarhetsbedömning (2012). Det är dessutom inte säkert att föreslagna revideringar kommer att realiseras, eftersom genomförandet påverkas av konjunkturen och samhällsutvecklingen i övrigt. Det går därmed inte att säkert avgöra hur kommunen kommer att utvecklas, varken med revideringarna i planen eller i nollalternativet översiktsplan (2012). Konsekvensbedömningarna som redovisats innehåller således osäkerheter, som även beskrivs mer utförligt i Hållbarhetsbedömning (2012).

Bedömningarna är baserade på beskrivna förändringar i Översiktsplan (2017).

12 REFERENSER

- Boverket 2010. Planer som styrmedel för att minska samhällets klimatpåverkan. Boverket juni 2010.
- Engelbretsson et. al, 2010. Att integrera sociala aspekter i den fysiska planeringen. En skrift framtagen av WSP.
- Förordning om trafikbuller vid bostadsbyggnad (SFS 2015:216)
- Förordning om ändring o förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggen (SFS 2017:359)
- Länsstyrelsen i Västmanland 2004. Industrialismens samhällsbyggande i Västerås stad.
- Länsstyrelsen i Västmanland 2010. Rapport 2010–18 Klimatanpassning
- SCB 2009. Medborgarundersökningen. Västerås stad, hösten 2009.
- SMHI 2010. SMHI rapport Nr 2010–78. Regional klimatsammanställning - Stockholms län.
- Västerås stad, 2003. Folkhälsoprogram för Västerås stad
- Västerås stad, 2004. Grönstrukturplan för Västerås tätort.
- Västerås stad, 2005. Miljöprogram.
- Västerås stad, 2008. Integrationsprogram för Västerås stad
- Västerås stad, 2010. Handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås reviderad 2017
- Västerås stad, 2010. Missiv till kommunstyrelsen. Målbild Västerås 2026.
- Västerås stad, 2012. Vattenplan
- Västerås stad, 2012, Hållbarhetsbedömning
- Västerås stad, 2012, Västerås översiktsplan för 2026, med utblick mot 2050
- Västerås stad, 2013. VA-plan
- Västerås stad, 2013. VA-policy
- Västerås stad, 2013. Västerås stads handlingsplan för utomhusluft
- Västerås stad, 2013. Jämställdhetspolicy
- Västerås stad, 2014. Handlingsplan för dagvatten i Västerås
- Västerås stad, 2014. Dagvattenpolicy
- Västerås stad, 2014. Policy för invånardialog
- Västerås stad, 2014, Renhållningsordning för Västerås stad 2014 – 2019
- Västerås stad, 2015, Handlingsplan för bostadsförsörjning 2016–2017
- Västerås stad, 2017. Klimatprogram 2017–2020
- Västerås stad, 2017, Västerås översiktsplan 2026, med utblick mot 2050, reviderad nov 2017
- Västerås stad, 2017. Allmänna intressen, bilaga till Västerås översiktsplan 2026, med utblick mot 2050, reviderad nov 2017

Vad är en översiktsplan?

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska varje kommun ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen. Översiktsplanen är vägledande för fortsatt planering och beslut som rör användningen av mark- och vattenområden och hur bebyggelsemiljön ska utvecklas. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande.

Genom att arbeta med fördjupningar av och tillägg till den kommunomfattande planen kan ändringar och kompletteringar göras utan att hela planen måste göras om.

Till denna översiktsplan hör ett antal fördjupningar som mer detaljerat och ingående behandlar olika tätorter och stadsdelar.

Vill du veta mer?

Översiktsplanens samtliga dokument finns på www.vasteras.se/op. Här finns också den karttjänst som skapats som en del av översiktsplanen.

I översiktsplanen hänvisas till andra rapporter, program och planeringsunderlag. Dessa nås via länkar från webbplatsen www.vasteras.se/op.

VÄSTERÅS STAD